

VITENSKAPELIG
HØYSKOLE
Norwegian School of
Theology, Religion and Society

Kirken og flyktningsspørsmål.

En diakonivitenskaplig analyse av kirkens uttalelser om flyktningsspørsmål i det offentlige rom.

Anne May Aakvik Agerup

Veileder

Førstelektor, Tron Fagermoen.

MF vitenskapelig høyskole for teologi, religion og samfunn,

AVH5070: Masteroppgave i diakoni (30 ECTS), 2021

Antall ord: 24 475

Forord

Ved innlevering av denne masteroppgaven har jeg fullført to spennende og læringsrike år på masterstudiet i diakoni, ved MF vitenskapelig høyskole og VID vitenskapelige høyskole. Arbeidet med denne oppgaven har vært utfordrende og givende, med både oppturer og nedturer. Gjennom semesteret har jeg fått mye verdifull kunnskap om retorikk, offentlig teologi, politisk filosofi og diakoni, som jeg ikke ville vært foruten.

Først og fremst vil jeg takke min dyktige veileder, Tron Fagermoen, ved MF. Takk for motivasjon, konstruktiv kritikk og verdifulle tilbakemeldinger. Jeg setter pris på din faglige tyngde og god veiledning igjennom hele semesteret.

Tusen takk til Bestefar for dine upåklagelige språkkunnskaper, uten deg (og din forkjærlighet for Eides språksjov) ville det vært mange feilskrevne endinger og små bokstaver. Tusen takk til Mamma for gode filosofiske diskusjoner om Habermas, Kant, Aristoteles og Descartes gjennom alle fem studieårene mine. Takk for uendelig med TED-talks og dokumentarforslag. Jeg vil takke Rikke, for god hjelp med retting av grammatikk. Takk for at du, i en hektisk lærerhverdag, har tatt deg tid til å gå gjennom oppgaven min!

En spesiell takk til min gode studievenninne, Marte, som har vært med på både oppturer og nedturer. Takk for at du gjennom hele prosessen har bidratt med ditt gode humør og har vært en uvurderlig god samtalepartner. Det er også viktig å takke alle i mastergjengen for lange gode lunsjer, kaffe fra Pust, lørdagsquizen til VL, spennende samtaler og uendelig god støtte!

Sist, men ikke minst, takk til Torbjørn, for at du alltid har tro på meg.

Oslo, 27.05.2021

Sammendrag

I denne masteravhandlingen undersøker jeg Den norske kirke og Den katolske kirkes uttalelser i det offentlige rom. Det er en diakonivitenskaplig analyse av kjennetegn ved den politiske retorikken til to kristne aktører i flykningsspørsmål, informert av teori fra offentlig teologi og politisk filosofi. Problemstillingen er: *Hva kjennetegner Den norske kirkes og Den katolske kirkes politiske retorikk og språkbruk i møte med flykningsspørsmål?*

For å svare på problemstillingen analyseres fire uttalelser fra Pave Frans, Bispemøtet og Kirkemøtet. Uttalelsene analyseres både retorisk og språklig med bruk av ulike teoretiske tilnærminger til religiøse aktørers språkbruk i det offentlige rom hentet fra offentlig teologi og politisk filosofi, som sier noe om hvorvidt man kan bruke religiøse referanser.

Analysefunnene blir deretter diskutert med utgangspunkt i fire diskusjonsspørsmål: Fungerer språket de bruker i møte med det retoriske publikummet? Gjør tekstene seg allment forstått ved å bruke et såkalt allment språk? Bør de kristne aktørene i større grad benytte seg av et eksplisitt kristent språk? Bør kristne aktører argumentere med et språk som svarer til oversettelsestilnærmingen?

Det kommer frem at aktørene bruker mye patos- og logosargumentasjon, aptum og har fornemmelse av kairos. Det er få forsøk på å forklare det spesifikke kristne språket, men kirkene bruker oftere et allment språk. De begrunner argumentasjonen og motivasjonen bak engasjementet ved å bruke et spesifikt kristent språk, og argumenterer som regel med et allment språk. Jeg konkluderer derfor blant annet med at kirkene ikke får med seg det retoriske publikummet på hele resonnementet deres. Ved å oversette det spesifikke kristne åpner man opp for at det blir en større forståelse for kirkens engasjement, samtidig som det vil legitimere kirkens argumentasjon og gir dem mer etos. I tillegg vil man nå et større publikum og utvide kirkenes politiske forestillingsevne ved å vise resonnementet for argumentasjonen og engasjementet.

Forkortelser

DNK	Den Norske kirke
DKK	Den Katolske kirke
LVF	Det Lutherske verdensforbund
UNHCR	FNs høykommissær for flykninger
UDI	Utlendingsdirektoratet
PST	Politiets sikkerhetstjeneste

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Bakgrunn	1
1.2	Problemstilling.....	2
1.3	Materialet.....	3
1.4	Oppgavens relevans for det diakonivitenskaplige feltet.....	5
1.5	Kirkenes politiske mandat: Bakgrunn og kontekst.....	7
1.5.1	Den norske kirke	7
1.5.2	Den katolske kirke.....	7
1.5.3	Den pågående diskursen om kirkens politiske dimensjon	8
1.6	Disposisjon	10
2	Metode.....	12
2.1	Retorisk analyse.....	12
2.2	Språklig analyse.....	13
2.3	Forholdet mellom teori og analyse	13
2.4	Tekstanalyse	13
2.5	Retorikk	14
3	Teori	17
3.1	Kirken i det offentlige rom	17
3.2	Profetisk diakoni.....	18
3.3	Offentlig teologi	20
3.3.1	En allmennspråklig modell.....	20
3.3.2	En spesifikk kristenspråklig modell	21
3.3.3	En tospråklig modell	21
3.4	Politisk filosofi	22

3.4.1	Den inklusivistiske posisjonen	23
3.4.2	Den eksklusivistiske posisjonen	23
3.4.3	Oversettelsesposisjonen	24
4	Retorisk analyse	25
4.1	Pave Frans, 2018: Budskap på den 104. verdensdagen for migranter og flykninger. 25	
4.1.1	Bakgrunn	25
4.1.2	Hovedinnhold	26
4.1.3	Nærlesning av teksten	28
4.2	Kirkemøtet, 2015: Styrk den humanitære innsatsen for syriske flykninger. 33	
4.2.1	Bakgrunn	33
4.2.2	Hovedinnhold	33
4.2.3	Nærlesning av teksten	34
4.3	Bispemøtet, 2016: Paradokset i velferdsnasjonen Norge. 38	
4.3.1	Bakgrunn	38
4.3.2	Hovedinnhold	39
4.3.3	Nærlesning av teksten	40
4.4	Kirkemøtet, 2018: Vis gjestfrihet!	44
4.4.1	Bakgrunn	44
4.4.2	Hovedinnhold	44
4.4.3	Nærlesning av teksten	45
4.5	Sammenstilling og oppsummering av den retoriske analysen..... 48	
5	Språklig analyse	50
5.1	Den allmenne tilnærmingen..... 51	
5.2	Den spesifikt kristne tilnærmingen..... 53	
5.3	Oversettelsestilnærmingen..... 54	
6	Diskusjon..... 57	
6.1	Fungerer språket de bruker i møte med det retoriske publikummet? 57	

6.2	Gjør tekstene seg allment forstått ved å bruke et såkalt allment språk?.....	60
6.3	Bør de kristne aktørene i større grad benytte seg av et eksplisitt kristent språk?.....	62
6.4	Bør kristne aktører argumentere med et språk som svarer til oversettelsestilnærmingen?	63
7	Konkluderende refleksjoner	64
8	Oppsummering	67
9	Litteratur.....	69

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

I 2015 opplevde Europa den største strømmen av flyktninger i nyere tid. Dette ble, av blant annet media, omtalt som den såkalte «flyktningkrisen». Hovedsakelig flyktet det mennesker fra krig og konfliktområder, som for eksempel Syria og Irak. Samtidig flyktet mange fra naturkatastrofer, tørke og undertrykkelse. Grunnet de store flyktningstrømmene var mottakskapasiteten til nabolandene på bristepunktet, eller i verste fall sprengt. Det oppholdt seg i 2015 1,5 millioner syriske flyktninger i Libanon, et land på størrelse med Rogaland (NUPI, 2015). For de som var på vei til Europa stod det mellom tre ruter: båt fra Marokko til Spania, båt over Middelhavet fra Libya til Italia, hovedsakelig til øyen Lampedusa, og den siste og mest brukte av syriske flyktninger går igjennom Tyrkia og over havet til forskjellige Greske øyer (NUPI, 2015).

Situasjonen som utspilte seg ved Europas grenser i 2015 var krevende for alle involverte parter. EUs flyktningpolitikk bestod av to ytterpunkter, hvor noen land var liberale og andre mer restriktive, dette forsterket den kaotiske situasjonen. Flyktninger så det som sannsynlig at Europa ville stenge dørene, derfor reise mange på en gang. I det første halvåret av 2015 kom over 340 000 flyktninger inn i Europa. Samtidig tjente menneskesmuglere enorme summer på å frakte flyktninger til Europa, ofte var reisen farlig og i verste fall dødelig (NUPI, 2015). I Norge søkte 31 145 mennesker om asyl i 2015, det var da det høyeste antall søknader noen gang mottatt på ett år (UDI, 2015, s.9). Kun 6 100 mennesker fikk asylsøknaden sin godkjent, 8 400 søknader ble behandlet (UDI, 2015, s.18).

Europas kirker lurte på hvordan de skulle forholde seg til «flykningskrisen» og den restriktive flyktningpolitikken mange av de europeiske landene la opp til. Dilemmaet kirken sto overfor var: Hvordan skal vi svare på dette? Kirkenes verdensråd og Den evangeliske kirken i Bayern tok for eksempel initiativ til å samle kirkeledere fra Midtøsten, Afrika og Europa for å skape et bedre samarbeid rundt flykningspørsmål mot slutten av 2015 (Churches' Commission for Migrants in Europe, 2016, s.8). Mange av Europas kirker engasjerte seg i flyktingenes sak, ved å gi flyktingene husrom og ved å stille med klær og mat. Samtidig valgte mange å engasjere seg i det offentlige rommet til støtte for flyktingene. Dette skjedde også i Norge. Kirkenes engasjement skapte stor debatt. Var det kirkens oppgave å uttale seg i politiske

spørsmål? Med hvilke rett tok kirken til orde for en mer generøs flyktningpolitikk? Dette er bakgrunnen for at jeg vil undersøke hva som kjennetegner kirkens politiske retorikk i møte med flyktningsspørsmål.

1.2 Problemstilling

På bakgrunn av dette, har jeg valgt følgende problemstilling: **Hva kjennetegner Den norske kirkes og Den katolske kirkes politiske retorikk og språkbruk i møte med flyktningsspørsmål?**

Med denne problemstillingen ønsker jeg å finne ut hvilke retoriske grep de to kirkesamfunnene bruker. Hvem de eventuelt ønsker å overbevise, om det er betydelige forskjeller mellom kirkesamfunnenes kommunikasjon og spiller for eksempel tradisjon og trosforestillinger noen rolle? Jeg ønsker videre å finne ut om de bruker et allment, sekulært språk eller et religiøst, kristent språk. For å svare på problemstillingen vil jeg bruke retorisk analyse som metode og videre analysere og drøfte i lys av teorier fra offentlig teologi og politisk filosofi. Oppgaven er en diakonivitenskaplig analyse av kjennetegn ved den politiske retorikken til Den norske kirke (DNK) og Den katolske kirke (DKK) i flyktningsspørsmål, informert av teori fra offentlig teologi og politisk filosofi.

Oppgaven fokuserer på DNK, men suppleres med et komparativt perspektiv fra DKK. Jeg har valgt å sammenligne DNK og DKK fordi de er to etablerte kristne kirkesamfunn med bred innflytelse. Ved at de øverste organene tar flyktningsspørsmål opp, betyr det at det er spørsmål som engasjerer og gjelder hele kirkesamfunnet, ikke kun subgrupper som er opptatt av et tema som ikke gjenspeiler resten av kirkesamfunnet. Det var viktig for meg å velge to kristne trossamfunn, for å kunne sammenligne den religiøse språkbruken deres og det vil være tydeligere når de er en del av samme religion. Samtidig ved å velge kristne trossamfunn er det spesielt relevant for det diakonivitenskaplige feltet og jeg får muligheten til å benytte den kunnskapen og erfaringen jeg allerede har fra kristendommen. Ved å velge to ulike kirkesamfunn får oppgaven et komparativt perspektiv som kan styrke analysen og drøftingen. Det blir i oppgaven lagt mer vekt på DNK fordi det er mer relevant for min egen kontekst og den diakonale konteksten jeg tilhører.

I problemstillingen er det tre hovedbegreper som må defineres nærmere: Politisk retorikk, språkbruk og flyktningsspørsmål. Med *politisk retorikk* mener jeg kommunikasjon om politikk

med intensjon om å overbevise mottakeren. I boken «Politisk kommunikasjon» (1992) beskriver Heradstveit og Bjørgo retorikk i politikken som en tautrekking om verdier. Den politiske retorikken later som den tegner et fult og sant bilde av den aktuelle situasjonen, men politikk er i større grad basert på spørsmål om meninger, verdier og holdninger, fremfor kunnskap og fakta. Den politiske retorikken vil derfor overbevise mottakeren ved å appellere til deres verdensbilde, ikke nødvendigvis det sanne bildet. Gjennomslagskraften finner man i det virkelighetsbildet retoren makter å skape gjennom å blant annet bruke retoriske virkemidler (Heradstveit & Bjørgo, 1992, s.12-13).

Med *språkbruk* mener jeg om aktørene bruker et spesifikt kristent språk eller et såkalt allment språk når de formulerer seg. Det vil si, bruker de et eksplisitt språk med kristne metaforer, fortellinger og ord eller bruker de et språk som er bygd på allment tilgjengelige referanser og verdier? Jeg går nærmere inn på ulike tilnærminger til språk i teorikapittelet.

Med *flyktningsspørsmål* mener jeg problemstillinger knyttet til asyl-, flyktning- og migrasjonsområdet. En flykning defineres i FNs flyktningskonvensjon som en person utenfor sitt eget hjemland som ikke kan eller tør få beskyttelse i hjemlandet eller returnere til det. Bakgrunnen er at personen frykter forfølgelse på grunnlag av religion, rase, sosialt medlemskap, politiske meninger, nasjonalitet eller andre grunner som strider mot menneskerettighetene. I internasjonal rett blir kun de som har forlatt hjemlandet sitt regnet som flykninger, det vil si at internt fordrevne ikke defineres som flykninger. FNs høykommissær for flykninger (UNHCR) mener at det ikke nødvendigvis er viktig hvem som forfølger personen, dvs. om det er familie, stat, militsgrupper eller andre, men at personen blir forfulgt kvalifiserer i seg selv til krav om internasjonal beskyttelse (FN-sambandet, 2019).

1.3 Materialet

Som materiale har jeg valgt fire tekster. Tre fra DNK og en fra DKK. Tekstene er argumenterende tekster som søker å gjøre endringer hos mottakeren, ikke teologiske utgreiinger eller redegjørelse av deres lære.

I min utvelgelse av materialet er jeg innforstått med at DNK og DKK ikke uten videre er sammenlignbare størrelser. Om jeg ville fokusere på aktører som i størrelse og nedslagsfelt var mer sammenlignbare, kunne jeg valgt å sammenligne Det Lutherske Verdensforbund (LVF) og DKK. Men jeg opplever ikke kirkesamfunnets størrelse som avgjørende for oppgaven fordi

fokuset ligger på innholdet i tekstene. De fire tekstene jeg har valgt fokuserer på det samme: flyktningsspørsmål. I utgangspunktet ville jeg fokusere på DNK alene, men velger å sammenligne med DKK for å ha et komparativt perspektiv.

Fremgangsmåten min for å finne frem til materialet var å først skaffe meg oversikt over feltet, før jeg bestemte meg for å sette noen kriterier for materialet. Jeg lette etter offisielle uttalelser hvor flyktningsspørsmål skulle være temaet. Samtidig måtte tekstene komme fra styringsorganer med definisjonsmakt og påvirkningsmakt både utad i samfunnet og innad i kirkesamfunnet. Dokumentenes tilgjengelighet har også vært en påvirkningsfaktor i utvelgelsen.

Den første teksten jeg har valgt å analysere er en uttalelse underskrevet av Pave Frans i anledning DKKs verdensdag for migranter og flyktninger i 2018. Tekstens tittel er: «Message of his holiness Pope Francis for the 104th world day of migrants and refugees 2018» (Pave Frans, 2018). Tekstens røde tråd er fire verb: «å ta imot, å beskytte, å fremme og å integrere innvandrere og flyktninger». Paven mener at man skal, i tråd med kirkens lære, følge disse fire. Å ta imot flykninger og migranter ved å gi dem mer sikkerhet på reisen og la menneskene stå i sentrum for de politiske avgjørelsene, altså se mennesket som mer enn bare en flyktning. Å beskytte deres menneskeverd og rettigheter, samt beskytte unges rett til skolegang og sette pris på nye ferdigheter og kompetanse de bringer med seg. Å fremme selvrealisering i flere dimensjoner slik som sosialt, yrkesmessig og religiøst. Til slutt, å integrere som en toveis prosess basert på gjensidig annerkjennelse av hverandre, ikke som assimilering eller innlemmelse (Pave Frans, 2018).

Den andre teksten jeg vil analysere, *styrk den humanitære innsatsen for syriske flyktninger*, er en resolusjon fra Kirkemøtet i 2015. Den ble fremmet som forslag av daværende leder av Kirkerådet, Svein Arne Lindø. Den ble vedtatt mot en stemme (Kirkerådet, 2016, s.8-9). I resolusjonen ber Kirkemøtet norske myndigheter ta imot minimum titusen syriske flyktninger over en toårs periode. Samtidig ber de om at utvelgelsen skal skje på humanitært grunnlag og at Norge øker bistandsbudsjettet og den humanitære innsatsen i Syria og nabolandene. Kirkemøtet oppfordrer norske menigheter til å ta imot flyktninger, bidra i dugnaden og øremerke mer offerpenger til Kirkens Nødhjelps arbeid i Midtøsten (Kirkemøtet, 2015).

Den tredje teksten jeg tar for meg er et åpent brev til Erna Solberg fra Bispemøtet, *Paradokset i velferdsnasjonen Norge*. Det ble utgitt på Bispemøtes hjemmesider i 2016. I brevet skriver de

at det er et paradoks at Norge er en velferdsnasjon og samtidig behandler flyktninger så dårlig. De legger stor vekt på Norges returpraksis av unge asylsøkere og ber myndighetene innføre «juleamnesti» slik at unge asylsøkere slipper redselen over å muligens bli returnert i løpet av julen (Bispemøtet, 2016).

Den fjerde og siste teksten jeg har valgt å analysere, *Vis gjestfrihet!*, er en uttalelse fra Kirkemøtet som ble holdt i 2018. I uttalelsen skriver de om den økende fremmedfrykten i Europas møte med flyktningstrømmen. De viser til menigheters engasjement for flyktninger og deres dedikasjon til å ta imot dem med nestekjærlighet og trygghet. Kirkemøtet oppfordrer både enkeltmennesker, menigheter og statsministeren til å vise gjestfrihet og mot (Kirkerådet, 2018).

Begrunnelse for valg av materiale. Jeg har valgt å analysere en tekst fra DKK og tre tekster fra DNK fordi jeg ønsker å ha hovedvekten av oppgaven på DNK. For å få en mer helhetlig forståelse av DNKs politiske retorikk har jeg valgt to tekster fra DNKs øverste organ, Kirkemøtet og en tekst fra Bispemøtet. Teksten fra Bispemøtet er valgt fordi de har en spesiell relasjon til Kirkemøtet og de er øverste organ for presteembetet. Samtidig er demografien, sammensetningen og tilblivelsen interessant i sammenheng med hvilken retorikk de ulike organene bruker. Med det mener jeg at Kirkemøtets sammensetning er mer heterogen med tanke på utdanning, sosioøkonomisk status og alder enn Bispemøtets sammensetning. Valg av teksten fra DKK er basert på tilgjengelighet. Samtidig var det viktig at teksten var adressert til offentligheten og omhandlet flykningsspørsmål. Jeg ønsket i tillegg å bruke en situasjonsbestemt uttalelse istedenfor en grunnleggende lære, som man for eksempel kan finne i pavens encyklika *Laudato si'*, for at alle fire dokumenter skal ha samme utgangspunkt og grunnleggende mål med dokumentet. I analysekapittelet vil man kunne se at tekstene har forskjellig bakgrunn, dette er også relevant for hvordan retorikken blir til. Det er i tillegg viktig å påpeke lengden på tekstene, Pavens tale er på fem sider og de tre tekstene fra DNK er på til sammen fire sider, det har hatt en betydning for valg av tekster.

1.4 Oppgavens relevans for det diakonivitenskaplige feltet

I det såkalt nye diakoniparadigmet er det å være en politisk røst, en del av diakoniforståelsen. Diakonien politiske og profetiske dimensjon har blitt sterkere vektlagt de senere årene. En viktig vending i diakonien har vært fokuset på rettferdighet. Da det ble utarbeidet en ny

diakoniplan i 2008 gikk man fra et fokus på det nære og de personlige møtene til et større ønske om å heve stemmene, protestere og kjempe mot urettferdighet (Jordheim, 2009, s.14; Fagermoen, 2020; Fretheim, 2016). I Den reviderte planen for diakoni fra 2020 blir dette ønske videreført, samtidig som det ble lagt til et økt fokus på FNs bærekraftsmål (Den norske kirke, 2020, s.15). Det å undersøke hvordan diakonale aktører, som f.eks. DNK, opererer i det offentlige rom i møte med flyktningsspørsmål er dermed en viktig oppgave for diakoniforskningen. Det finnes flere gode etiske og teologiske begrunnelser for at kirken skal vise omsorg for mennesker på flukt. For eksempel troen på mennesker som skapt i Guds bilde gir alle mennesker en umistelig og ukrenkelig verdighet (Nissen, 2008, s.218). Kirkens offentlige handlinger innebærer alt fra diakonalt engasjement for fred og rettferdighet til å jobbe med institusjonelle og strukturelle forandringer (LVF, 2016, s.12).

I artikkelen «Diakoni som røyst?» (2009) skriver tidligere VID professor, Olav Helge Angell, om diakonien som røst i velferdsstaten. Han beskriver diakonale aktører som verdivakter eller interesseforsvarere. Diakonale aktører fyller denne funksjonen både praktisk og politisk-ideologisk, dette kan fungere som en røst i det offentlige rommet (Angell, 2009, s.216-217). Når diakonale aktører uttaler seg om flyktningsspørsmål i det offentlige rommet er det altså som verdivakter eller interesseforsvarere. Angell viser til kirkens oppgave de første århundrene og påpeker at kirken i sin opprinnelse arbeidet med å hjelpe de som ikke kan hjelpe seg selv og de som er ustøttet av samfunnet (Angell, 2009, s.219). Det er like viktig i dag som i kirkens første år å arbeide med de som er drevet på flukt. Under overskriften «påvirkningsarbeid» skriver DNK i Plan for diakoni at «I situasjoner hvor menneskeverdet står på spill eller når personer eller grupper har behov for å formidle sine erfaringer, kan kirken være pådriver gjennom involvering, dialog og ytringer i det offentlige rom» (Den norske kirke, 2020, s.8). I planen står det videre under «kamp for rettferdighet»:

Jesus valgte å stå på de fattiges og utstøttes side og kritisere rike og mektige. På samme måte kan ikke kirken stille seg likegyldig til mennesker som kjemper for å overleve. Kirken er kalt til å utfordre urettferdighet og maktmisbruk. Kirken må stå på rettferdighetens og solidaritetens side sammen med dem som rammes av fattigdom og urett. Diakoni handler ikke bare om å hjelpe. Det handler også om kampen for et samfunn der alle behandler hverandre som reelt likeverdige. Diakoni handler om å myndiggjøre

og utruste mennesker til å stå opp for egne og andres rettigheter og til å delta i å bygge inkluderende og demokratiske samfunn (Den norske kirke, 2020, s.15).

1.5 Kirkenes politiske mandat: Bakgrunn og kontekst

1.5.1 Den norske kirke

DNK ble mer og mer aktiv i samfunnsdebatten rundt 1960-tallet, blant annet krigen i Nigeria og Biafra og borgerrettighetskampen i USA, skapte engasjement i DNK. Man kan se sporene etter det politiske engasjementet den dag i dag når blant annet biskopene og andre kristne aktører utfordrer politikere, uttaler seg i betente saker og kommer med politiske resolusjoner. Dette engasjementet tydeliggjør kirkens rolle som en del av samfunnet og tiden (Tønnesen, 2011, s.192). I den lutherske forståelsen av den kristne plikt ble det i Norge grunnleggende for samfunnsutviklingen at man som kristen skulle tjene og lyde. Dette har påvirket den diakonale aktiviteten man kan se i DNK i dag, altså med en forankring i et kirkelig samfunnsoppdrag. Det kristne sosiale arbeidet ble på slutten av 1800-tallet omtalt som barmhjertighetshandlinger og nestekjærlighet i praksis, selv om målet den gang var en slags gjenkristning av samfunnet er det likevel knyttet til hvordan DNK oppfører seg i relasjon til samfunnet i dag (Tønnesen, 2011, s.192-193). Luthers to-regimentslære har i tillegg hatt en betydelig påvirkning på de lutherske kirkers forhold til samfunnet. Før andre verdenskrig tok som regel DNK ikke stilling til politiske spørsmål, men fokuserte kun på å lindre nøden i samfunnet. Da krigen derimot brøt ut, endret dette seg. Kirkekampen som oppstod viser til biskoper og presters nedleggelse av sine embeter under andre verdenskrig for å vise protest mot nazismen (Tønnesen, 2011, s.194-198). Frigjøringssteologien har siden 1970-tallet hatt innvirkning på den norske kirkeforståelsen og oppfattelsen av kirkens samfunnsansvar og engasjement. Samtidig har den hatt en stor påvirkning på paradigmeskiftet i diakonien. Frigjøringssteologien har bidratt til en mer kontekstuell lesning av bibelen, som igjen har ført til en nytolkning av kirkehistorien og endring i relasjonen mellom samfunnet og kirken (Tønnesen, 2011, s.203-204).

1.5.2 Den katolske kirke

DKK har hatt en offisiell sosiallære fra 1800-tallet, utgitt i de forskjellige encyklikaene til paven. I disse kommer kirkens holdninger til ulike samfunnsproblemer tydelig frem. Det har handlet om alt fra arbeideres rettigheter og eiendomsrett til klima og fattigdom. DKKs

sosiallære har derimot blitt kritisert for å være for individbasert og unngår å utfordre strukturene i samfunnet (Fuglestad, 2018, s.14).

På DKKs norske hjemmesider står det:

Kirken har et menneskesyn som den plikter å forkynne og arbeide for å fremme overalt og i alle sammenhenger. I en verden hvor den politiske sfæren etterhvert omfatter de fleste menneskelige livsområder, og hvor også moralske spørsmål er gjenstand for pragmatiske, politiske løsninger, hvis de da ikke helt og holdent henvises til privatsfæren, er Kirken snart den eneste institusjon som "har råd" til å fokusere på fundamentale verdier som menneskets ukrenkelighet og verdighet, og "det felles beste" som målestokk. (Hadland, 2001)

Videre skriver de i tillegg «Skal Kirken vinne frem med sitt syn, må den altså være der debattene føres» (Hadland, 2001).

Pave Frans er den første sør-amerikanske paven og han blir ofte omtalt som en radikal kristen. Han er den første paven som er jesuitt og han har mest sannsynlig blitt påvirket av den sør-amerikanske frigjøringssteologien (Tornielli, 2013, s.9-10). Ved at han blir assosiert med frigjøringssteologien, gir det et inntrykk av at han kjemper for frigjøringen av mennesker som er undertrykt og for sosial rettferdighet (Fuglestad, 2018, s.130). Pave Frans er også den første paven som har valgt navnet Frans, etter Frans av Assisi. Dette valget har stor betydning fordi han har tatt navnet etter grunnleggeren av fransiskanerordenen, som fokuserer i stor grad på fattigdom og det å gi fra seg materialisme for å følge troen. Navnevalget har derfor blitt sett på som ett vendepunkt for DKK fra å være opptatt av makt til å bli en fattig og vandrende kirke (Tornielli, 2013, s.20).

1.5.3 Den pågående diskursen om kirkens politiske dimensjon

Det kan ofte storme rundt DNK når de kommer med politiske uttalelser rundt betente saker. Man har sett politikere melde seg ut i protest og man ser også organisasjoner blir styrket av å ha DNK på laget. Diskusjonen om kirkens plass i det offentlige rom, handler ofte om forskjellen mellom å være et trosfellesskap og et meningsfellesskap (Mellomkirkelig råd, 2018, s.2). Prorektor ved MF, Kjetil Fretheim mener, i et debattinnlegg i Aftenposten, at det er en vanlig

misoppfatning at kirkelige politiske bidrag representerer hver enkelt medlems meninger. Når kirkelige ledere, aktører eller organer uttalelser seg i det offentlige rom er det som representanter av et meningsmangfold, ikke et meningsfelleskap (Fretheim, 2015). LVF kom med en uttalelse i 2016 hvor de bekrefter at en viktig del av å være lutheranere innebærer å være engasjert i det offentlige rom (LVF, 2016, s.37). Lutheranere sammen er forpliktet, i det offentlige rom, til å se på samfunnsspørsmål og forsikre seg om inkludering, styrke tillitsbaserte relasjoner, kjempe mot urett, vise frem håpsteget og myndiggjøre mennesker (LVF, 2016, s.39).

I den norske konteksten er en av de som har ytret seg mot DNKs politiske engasjement vært, spesielt de siste årene, Sylvi Listhaug. Blant annet deltok Listhaug og daværende Preses, Helga Haugland Byfuglien i en diskusjon om flyktningsspørsmål på Dagsnytt 18 den 3. november 2015. Diskusjonen sprang ut fra at Preses hadde kritisert regjeringens økonomiske prioriteringer i sammenheng med bistand og asyl. Byfuglien kritiserte regjeringen for å ikke utøve nestekjærlighet og medmenneskelighet. Listhaug kritiserte kirken for å blande seg for mye inn i politikken og sa at de «leker politikere». Samtidig sier Listhaug at kirken velger politisk side. I spørsmål om kirken i det hele tatt skal få lov til å uttale seg i det offentlige rom svarer ikke Listhaug helt konkret, men sier at DNK denne gangen har gått langt over grensen (Sollund, 2015, 17:05-26:40).

Den amerikanske filosofen, Richard Rorty mener at religiøse referanser tilhører den private sfære (Fretheim, 2016, s.27). Fretheim argumenterer derimot for at det offentlige rommet ikke burde være fremmed for religiøse aktører, nettopp fordi det offentlige rommet bør være og er åpent for alle. Trossamfunn, religiøse ledere, teologer og kirker bør delta i det offentlige rom fordi det skal være åpent for alle (Fretheim, 2016, s.32). Så hans spørsmål er ikke hvorvidt kirken skal være delaktig i det offentlige rom, men på hvilken måte den skal være det. Han sier at kirken ikke skal være partipolitisk, men de må likevel opptre politisk. Fretheims forslag til hvordan dette skal gjennomføres kan deles inn i fire punkter: forankring i bibelen og kristen tradisjon, vurdere hvilke saker man bør uttale seg i og ikke, opptre med konkret og tydelig tale og at kirken må være ydmyk. Når kirken skal uttale seg i det offentlige rom bør politikken deres ha en eksplisitt kristen begrunnelse. Kirken trenger ikke nødvendigvis å uttale seg om alt, det vil si at de må velge noen saker og heller stole på politikerne til å håndtere de andre. Med at kirken må være ydmyk mener Fretheim at politikk er komplisert og kirken må derfor komme

med forslag ut ifra deres forståelsesramme, samtidig som de forstår at de ikke kan se hele bildet (Fretheim, 2015).

1.6 Disposisjon

I denne oppgaven skal jeg ta for meg DNKs og DKKs uttalelser i det offentlige rom om migrasjon, asyl og flykninger. Jeg skal forsøke å finne ut hvilke retoriske grep som tas i bruk og hva slags språk de bruker. I det første kapittelet har jeg nå presentert problemstilling og avklart sentrale begreper. Jeg har gjort rede for materialet, skrevet kort om metode og satt oppgaven inn i en større diakonalvitenskapelig kontekst. Samtidig har jeg gjort rede for DNKs og DKKs politiske mandat og kontekst. Deretter har jeg kort skissert den pågående diskusjonen om kirkens rolle i den offentlige diskursen.

I det neste kapitlet, kapittel 2, gjør jeg mer utførlig rede for metoden i oppgaven. Her gjør jeg rede for hvordan oppgaven gjør bruk av tekstanalyse og retorisk analyse som metode. Jeg gjør videre rede for oppgavens forhold mellom teori og analyse. Samtidig gjør jeg rede for noen sentrale teoretiske begreper innenfor retorikken.

I kapittel tre presenterer jeg teoriperspektiver som er relevante for å svare på problemstillingen jeg har satt fram.. Først gjør jeg rede for kirken (DNK) i det offentlige rom og kirkens tradisjon for deltakelse der. Deretter skriver jeg om diakonien i det offentlige rom og den profetiske diakonien. Videre går jeg nærmere inn på offentlig teologi og politisk filosofi. Her gjør jeg rede for ulike perspektiver på kirkens språk i det offentlige rom sett fra både et offentlig teologisk og et politisk filosofisk sted.

Videre i det fjerde kapitlet begynner jeg den retoriske analysen av dokumentene. Tekstene analyseres hver for seg for å holde det ryddig, samtidig struktureres de etter «den retoriske situasjon». Når alle tekstene er analysert retorisk gir jeg en sammenstilling og oppsummering av de fire tekstene.

I det femte kapitlet samler jeg de fire tekstene for å analysere disse i lys av perspektiver fra politisk filosofi og offentlig teologi. Jeg analyserer her språket som brukes i de ulike tekstene

og setter de under ulike teologisk-filosofiske tilnærminger. Dette kapittelet har trekk av drøfting, siden jeg drøfter materialet opp mot konkrete teoriperspektiver.

I kapittel seks diskuterer og drøfter jeg hvordan tekstenes språk fungerer til den retoriske situasjonen og i det offentlige rom. Samtidig ser jeg på tekstenes språkbruk i møte med det offentlige rom. Her tar jeg utgangspunkt i fire diskusjonsspørsmål som alle stiller spørsmål ved funnene i analysene.

I oppgavens to siste kapitler gjør jeg noen konkluderende refleksjoner og oppsummer analysen og diskusjonen kort.

2 Metode

I dette kapittelet skal jeg ta for meg metoden som er brukt i oppgaven. Jeg vil først kort vise fremgangsmåten for de to analysene. Først den retoriske analysen, så den språklige. Videre gjør jeg rede for forholdet mellom teori og analyse i oppgaven. Deretter skriver jeg om tekstanalyse som studie. Til slutt gjør jeg rede for sentrale begreper i retorikken for å vise hva slags teori som ligger til grunn for den retoriske analysen.

2.1 Retorisk analyse

Som metode har jeg valgt retorisk analyse og vil drøfte analysen med teoretiske perspektiver fra offentlig teologi og politisk filosofi. Dokumentene jeg analyserer vil derfor først bli analysert retorisk, så analysert språklig med hjelp av teoretiske perspektiver og deretter blir de drøftet gjennom ett offentlig teologisk og politisk filosofisk blikk. Jeg har valgt retorisk analyse fordi jeg vil se hva slags språk aktørene bruker og hvilke virkemidler som tas i bruk når de opptrer i det offentlige rom. En retorisk analyse vil utheve dette og hjelpe meg med å svare på problemstillingen. Ved å analysere gjennom den retoriske situasjon får man kartlagt dokumentene og kategorisert kommunikasjonsgrepene i større grad enn man for eksempel ville gjort ved kritisk diskursanalyse. Ved å inkludere teori fra offentlig teologi og politisk filosofi blir oppgaven mer aktuell i det diakonivitenskaplige feltet, ikke bare får man sett det retoriske, men man får tolket dokumentene inn i en større virkelighet og aktualiserer derfor kirkenes rolle i flyktningsspørsmål.

For å gjennomføre den retoriske analysen har jeg satt opp en rekkefølge som jeg vil følge når jeg analyserer de fire tekstene hver for seg. Jeg vil begynne med å gjøre rede for tekstens bakgrunn og sjanger, for å så gi et sammendrag av teksten. Deretter ser jeg på den retoriske situasjonen teksten befinner seg i: hva er det påtrengende problemet, hvem er det retoriske publikumet og hva er de retoriske vilkårene, herunder spesielt etos, patos og logos. Videre går jeg gjennom tekstens aptum og ser nærmere på ytre og indre aptum. Jeg gir til slutt en kort redegjørelse for tekstens kairos.

Når jeg har lest gjennom tekstene har jeg gjort det etter den retoriske situasjonens rekkefølge. Det vil si at jeg først har lest gjennom for å finne det påtrengende problemet, så har jeg lest gjennom for å finne det retoriske publikumet, deretter har jeg lest gjennom for å finne de retoriske virkemidlene og til slutt har jeg lest gjennom for å se på tekstens kairos og språkbruk.

2.2 Språklig analyse

I den språklige analysen har jeg sett på tekstenes språkbruk. Det vil si at jeg har forsøkt å kategorisere uttalene deres under tre tilnærminger fra offentlig teologi og politisk filosofi. Det er tilnærminger jeg selv har satt sammen ved å kombinere teoretiske perspektiver om kristne aktørers språk i det offentlige rom. Disse har jeg valgt å kalle: Den allmenne tilnærmingen, den spesifikke kristne tilnærmingen og oversettelsestilnærmingen. Når jeg har analysert tekstene språklig har jeg sett etter ulike kjennetegn på de ulike tilnærmingene og forsøkt å kjenne igjen disse i tekstene. Deretter har jeg analysert og drøftet hva språket de bruker gjør for teksten og argumentasjonen. Analysen kan ha trekk av drøfting, på grunn av at jeg drøfter materialet opp mot konkrete teoriperspektiver, men jeg har likevel kalt dette analyse.

2.3 Forholdet mellom teori og analyse

Forholdet mellom analysen og teorien i oppgaven er ikke entydig. I den retoriske analysen har jeg en induktiv tilnærming til teorien, det vil si at jeg starter arbeidet i materialet og det er en nedenfra tilnærming. Samtidig blir ikke den retoriske analysen helt induktiv, fordi den bruker teoretiske begreper for å analysere materialet, den kan derfor forstås som abduktiv. En abduktiv tilnærming er en analyse som beveger seg mellom materialet og teorien. I den språklige analysen vil jeg derimot bruke en deduktiv tilnærming, det vil si å ta utgangspunkt i teorien. Dette gjør jeg ved å analysere tekstenes språkbruk ut ifra teoretiske perspektiver fra offentlig teologi og politisk filosofi (Anker, 2020, s.77-80).

2.4 Tekstanalyse

Tekstanalyse er en systematisk studie av tekster som trekker slutninger om for eksempel omkringliggende forhold eller intensjonene og ideene til forfatteren. Igjennom tolkning av tekster får man tilgang til informasjon som man ikke nødvendigvis kan oppfatte uten tekstanalytiske metoder. I tekstanalyse er dokumenter og ulike tekster empirien som er utgangspunkt for en analyse (Bratberg, 2017, s.11). Retorisk analyse er en type tekstanalyse som kan betegnes som «studiet av overtalende språkbruk, det vil si analyse av hvordan budskap formes og fremføres for et publikum, og vilkårene for at det vinner frem» (Bratberg, 2017, s.129).

2.5 Retorikk

I en retorisk analyse ser man nærmere på hvordan en aktør fremstiller talen sin og hvilke ulike grep aktøren bruker for å påvirke mottakerne i en bestemt retning (Brodersen, Bråten, Reiersgaard, Slethei & Ågotnes, 2007, s.47).

Den amerikanske retorikeren, Lloyd Bitzer snakker om *den retoriske situasjonen*. Han mener at hvis man kan endre en situasjon til det bedre ved bruk av kommunikasjon, er det en retorisk situasjon. Bitzer ser på talen som styrende over taleren (Kjelden, 2016, s.79-80). En retorisk situasjon består av tre elementer: det påtrengende problemet, det retoriske publikum og de retoriske vilkårene. Det påtrengende problemet er en forutsetning for den retoriske situasjonens fremkomst. Det er en ufullkommenhet, en hindring, en feil, noe som ikke er slik det burde og som venter på å bli gjort noe med. Tekstens påtrengende problemet er ikke nødvendigvis negativt eller problematisk, det kan være en forventning eller utfordring. Ikke alle påtrengende problemer er retoriske, for å finne ut om det er retorisk kan man spørre seg om problemet kan løses ved kommunikasjon. Samtidig må man se om den kommunikasjonen man bruker kan engasjere eller motivere mottakerne til mulig endring av problemet. Den faktiske hendelsen, tingen eller forholdet i seg selv er ikke et påtrengende problem før noen har interesse i det (Kjelden, 2016, s.81-82).

For at man retorisk kan løse en situasjon må man ha en eller flere mottakere som kan respondere og bidra til å skape forandring, dette kaller Bitzer det retoriske publikum. En retorisk situasjon krever alltid et publikum fordi man trenger personer som man kan påvirke til å skape endring. Det er kun de som blir påvirket av retorikken og kan bidra til forandring som omtales som det retoriske publikumet. Retorikeren må derfor velge det publikumet han eller hun tror vil motiveres til nødvendig endring (Kjelden, 2016, s.83-84).

Aktøren må hele tiden forholde seg til ulike muligheter og begrensinger, altså de rammene aktøren kan jobbe innenfor, dette kaller Bitzer de retoriske vilkårene. De foreliggende omstendighetene aktøren ikke kan styre, for eksempel lover, prinsipper, personer, interesser og følelser, kalles de ikke-fagtekniske bevismidlene. De fagtekniske bevismidlene styres derimot av aktøren og tas med inn i situasjonen av aktøren, for eksempel logos, etos, patos og aptum. Aktøren må selv vurdere de retoriske vilkår han eller hun ser som passende og hensiktsmessig å bruke for å oppnå ønsket respons (Kjeldsen, 2016, s.86-87).

Aktørens troverdighet blir kalt etos, patos handler om aktørens påvirkning og appell og logos er argumentasjonen og overbevisningsmomentene i talen. Den retoriske effekten er størst når det er et godt samspill og balanse mellom de tre forholdene. I den retoriske analysen må man trekke ut disse forholdene av talen, analysere og vurdere hvordan de påvirker det helhetlige inntrykket av aktørens budskap (Brodersen, et al., 2007, s.48).

Etos kan omhandle både sakens etos og aktørens etos utenfor saken. Det vil si, hvor mye troverdighet og overbevisningskraft aktøren har fra før av, kan påvirke hvor troverdig talen er. For eksempel vil en professors utgivelser ofte ha mer etos enn en students. Ens forforståelse av aktøren vil påvirke hvordan man oppfatter talen (Brodersen, et al., 2007, s.48-49). Hvordan aktøren formulerer seg og argumenterer er viktig i vurderingen av sakens etos, en opplevelse av at aktøren «kan» stoffet han snakker om vil styrke sakens troverdighet. Aktørens troverdighet ses ut ifra deres beherskelse av stoffet, som påvirker tekstens evne til overbevisning. Tekstens overbevisningsevne styrker troverdigheten som igjen viser til større beherskelse. Aktørens etos blir i tillegg overført til deres andre tekster og innlegg. Om aktøren mangler beherskelse av stoffet kan det hende mottaker ikke blir overbevist av teksten (Brodersen, et al., 2007, s.51).

Tekstens patosargumentasjon kommer frem gjennom retors evne til å appellere til mottakerens følelser eller verdier. Blant annet vil teksten subjektivitet og objektivitet påvirke hvordan teksten blir oppfattet. Patosargumentasjonen hviler på den påvirkningskraften retor har over mottakerens følelser (Brodersen, et al., 2007, s.52). Appellen vises gjennom aktørens beherskelse og kompetanse av saken, det vil påvirke hvor mottakelige mottakerne er til aktørens argumentasjon. Dersom aktøren klarer å appellere til mottakerens mottakelighet er det høyere sannsynlighet for påvirkning. Hvor stor påvirkningskraft aktøren har vil igjen påvirke appellen i aktørens andre saker (Brodersen, et al., 2007, s.56).

For å finne tekstens logosargumentasjon må man se nærmere på hovedsynspunktene, holdbarhetsargumentene og relevansargumentet. Formålet med saken, det aktøren ønsker å overbevise mottakeren om, er det som kalles hovedsynspunktene. Hovedsynspunktene må være lett identifiserbare for å anses som et godt retorisk grep. Om hovedsynspunktene er presentert som hypotese eller konklusjon er avgjørende for om saken oppfattes undersøkende eller bestemmende (Broderen, et al., 2007, s.57). Det er viktig å kunne se sammenhengen mellom hovedsynspunktene og holdbarhetsargumentene. Samtidig kan det fort fremstå rotete,

uoversiktlig eller som en slags kompensasjon om aktøren henter sine argumenter fra mange ulike kilder. God eksempelbruk i en tekst kan fungere som argumentasjon og være et godt retorisk grep. Eksempelet kan derimot ha negativ effekt om det brukes i for stor grad og det oppleves som teksten «hviler» på eksempelet (Broderen, et al., 2007, s.58-59).

Aptum betyr det som passer seg, altså tekstens høvelighet. I retorikken må det være passende forhold mellom talens ulike deler, det kalles det indre eller interne aptum. I tillegg må det være passende forhold mellom talen og taleren og emnet, mottakerne og situasjonen, dette kalles det ytre eller eksterne aptum. Ytre aptum handler altså om det som skjer utenfor selve talen eller talen, det må være passende, sømmelig, respektabelt og anstendig for å bli regnet som god retorikk. Om språkbruken ikke er passende til situasjonen risikerer avsenderen å skade egen troverdighet og talen blir mindre overbevisende (Kjelden, 2016, s.71). Den romerske filosofen Cicero skrev i år 55 f.v.t. dialogen «De oratore» her beskriver han, som del av en kommunikasjonsmodell, de fem konstante faktorene i en retorisk talesituasjon: avsenderen, saken, uttrykksmåten, mottakeren og de konkrete omstendighetene. Relasjonen mellom de fem faktorene må være passende for at den retoriske ytringen skal være formålstjenlig og vellykket. Er det for eksempel triste omstendigheter, kan ikke uttrykksformen eller fremføringen være preget av glede. De fem faktorene sammen skaper ytre aptum (Kjelden, 2016, s.71-74). Indre aptum er derimot satt sammen av de fem faktorene: presentasjonen, saken, uttrykksmåten, innholdet og organiseringen i talen (Kjelden, 2016, s.75).

Kairos handler om det rette øyeblikket for å uttale seg og gir retoriske muligheter i en bestemt situasjon. Taleren må velge riktig tidspunkt for å uttrykke seg, verken for tidlig eller for sent. Tidspunktet for uttalen er kritisk for hvordan talen blir mottatt. Gjennom å beherske *kairos* kan taleren vise sin retoriske dyktighet og benytte seg av de tidsbestemte mulighetene det gir. Sokrates viser til to vesentlige forhold ved god retorikk: *Kairos*, altså å tale til rett tid, og *Aptum*, altså høveligheten (Kjeldsen, 2016, s. 69-70).

3 Teori

I dette kapittelet blir teoretiske perspektiver som er relevant for å kunne svare på problemstillingen presentert. Først gjøres det rede for kirkens rolle og tradisjon i det offentlige rom. Deretter gjøre jeg rede for diakonien i det offentlige rom og den profetiske diakonien. Deretter tar jeg for meg tre offentlig teologiske modeller for kirkens språkbruk i det offentlig rom. Det er den allmennspråklige modellen, den spesifikt kristenspråklige modellen og den tospråklige modellen. Videre presenterer jeg tre politisk filosofiske posisjoner om kirkens språk i det offentlige rom. Det er den inklusivistiske posisjonen, den eksklusivistiske posisjonen og oversettelsesposisjonen.

3.1 Kirken i det offentlige rom

Det offentlige rom kan også benevnes som allmenheten eller offentligheten. Det handler om den åpne delen av det abstrakte samfunnet, det er et slags metaforisk rom hvor man igjennom sosiale medier, internett, aviser, høringsbrev og andre medier kan utrykke seg for alle interesserte (Språkrådet, u.å.). Det offentlige rom er en samlebetegnelse for det stedet mennesker kommer sammen for å diskutere saker som opptar dem, ofte kan dette være politiske saker (Veiden & Burkeland, 1999, s.109).

Ifølge LVF er det tre grunnleggende trekk ved et rettferdig offentlig rom: lik tilgang til politiske beslutningsprosesser og allmenne goder, trygghet og sikkerhet og alle grupper i samfunnet skal ha meningsfull deltakelse og de skal samhandle (LVF, 2016, s.15).

I 2016 ga LVF ut studiedokumentet «kirken i det offentlige rom» i forbindelse med reformasjonsåret for å sette fokus på kirkens samfunnsengasjement som et produkt av frihet gitt av Kristus og nestekjærlighet. (LVF, 2016, s.12). Mellomkirkelig råd har laget ett studieopplegg rundt LVF sitt dokument for Norske menigheter. Der skriver de at det for noen menigheter og individer kan politiske uttalelser fra Bispemøtet, Kirkemøtet og lignende sentrale ledd i DNK oppleves fjernt fra det som skjer i den lokale menigheten og konteksten, samtidig kan andre oppleve de samme uttalelsene som motiverende og styrkende i tjenesten (Mellomkirkelig råd, 2018, s.2).

Religion har stor innflytelse, definisjonsmakt og påvirkningskraft. Når man stiller seg spørsmålet om religionens rolle så må man først finne ut om religion er offentlig eller privat (LVF, 2016, s.9). Som luthersk kirke er man kalt til å engasjere seg i det offentlige rom, Inspirert av troen, ikke på tross av troen (LVF, 2016, s.19). Overbevisningen som Guds konstante forhold til verden og hans kjærlighet til den motiverer til engasjement i offentligheten. Lutheranere sin rolle i det offentlige rom styrkes av å ikke stå der som individer, men som del av et felleskap av troende. De lutherske kirkene har alltid vært med i den offentlige diskursen, Martin Luther selv var aktiv i offentligheten. LVF kom allerede i 1947 med resolusjoner om fattige og flyktninger (LVF, 2016, s.10-11).

Innenfor luthersk teologi er det viktig å skille mellom det åndelige (Guds egentlige gjerning) og det verdslige (Guds ytre gjerning) regimentet. To-regimentslæren viser til de ulike måtene Gud styrer og tar vare på verden, det åndelige handler om rettferdiggjørelse og deltakelse i evangeliet, men det verdslige er det som i størst grad legitimerer kirkens offentlige engasjement: kamp for rettferdighet og opprettholdelse av stabilitet og orden slik at det er fred i samfunnet (LVF, 2016, s.20).

Som kirke er vi kalt til å formidle, gjennom ord og handling, Guds kjærlighet. Kirken må derfor heve stemmen, hjelpe de trengende, myndiggjøre de svake og beskytte de som er mest utsatt når man ser undertrykkelse og urettferdighet (LVF, 2016, s.22). Det er tre dimensjoner ved kirkens samfunnsengasjement: praksis, ideer og strukturer. Praksisen er gjerne en konkret synlig handling der man erfarer det som hender med en gang, for eksempel kan dette være sang, bønn, aktivisme og lobbyarbeid, bibellesning, forskjellige samlinger og så videre. De to andre dimensjonene er mindre synlige i hverdagen. Ideer motiverer til praksis og kan for eksempel bestå av narrativer, teologiske refleksjoner, verdier og overbevisninger. Den siste dimensjonen, strukturer, er mer institusjonell, logistikkbasert og prosessorientert. Strukturene setter rammer for hva man kan gjøre og si i det offentlige rommet, det kan for eksempel være retningslinjer, kirkeordninger, menneskerettighetene, lover og regler osv. De tre dimensjonene påvirker hverandre gjensidig og kan endre seg over tid (LVF, 2016, s.32).

3.2 Profetisk diakoni

Diakonens samfunnspolitiske dimensjon synliggjøres blant annet når kirken går ut i offentligheten og uttaler seg om for eksempel flyktningsspørsmål. Det kalles både profetisk

diakoni og politisk diakoni, men oppgaven bruker profetisk diakoni i denne sammenhengen. På LVFs konferanse i Sør-Afrika i 2002 var hovedtema profetisk diakoni. Der skilte de mellom tre dimensjoner innenfor profetisk diakoni. Den første er den sosialkritiske dimensjonen, den omhandler urettferdig fordeling av ressurser, undertrykkende strukturer og sosial urettferdighet. Den andre dimensjonen er kritisk til verdier som er religiøst, kulturelt eller logisk betinget og brukes til å nedvurdere mennesker. Den tredje dimensjonen omhandler hele skaperverket og bevarelsen av det, blant annet at jordens ressurser skal brukes med hensyn til både den nåværende og de kommende generasjonene (Nissen, 2008, s.149-150). Diakonale handlinger må forsøke å avdekke urettferdighet og forsvare rettferdighet. Samtidig mener den profetiske diakonien at kirken og dens medlemmer må være «advokater» for de svake. Det innebærer blant annet at kirken må stille kritiske spørsmål om årsakene til ulike situasjoner. Samtidig innebærer det at kirken har et kritisk blikk innover og forsøker å se hvordan kirken selv reagerer på urettferdighet, fattigdom, flyktninger, økende ulikheter osv. og hvordan kirken har bidratt til samfunnsstrukturen (Nissen, 2008, s.150-151).

Diakonien kan sies å stå mellom to rom, kirkens rom og det offentlige rom. Spørsmålet er hvordan man skal forstå to-regimentslæren inn i den profetiske diakonien. Sekularisering og pluralisme har ført til at samfunnet ser annerledes ut i dag enn på Luthers tid, nå er kristendommen ikke nødvendigvis den ledende livstolkningen. En tolkning av to-regimentslæren er at det er to ulike sfærer og at samfunnet tar ansvaret for alt sosialt arbeid. Mennesket som individ og samfunnet blir delt opp og det blir to ulike etiske forpliktelser. Den ene til det åndelige og den andre til det verdslige (Nissen, 2008, s.158-159). En annen tolkning som kanskje passer bedre inn med profetisk diakoni er teologen, Emil Brunners, skille mellom kjærlighet og rettferdighet. Han mener kjærligheten er grenseløs og udifferensiert. Kjærligheten i dens natur kan derfor ikke strukturere sosiale ordninger. Som et prinsipp gir derimot rettferdigheten hver og en det de har rett til. Med dette synet har kjærligheten og rettferdigheten hvert sitt gyldighetsområde. Den dualistiske tendensen i to-regimentslæren har derimot en svakhet ved at Guds vilje mister sin enhet, det blir en todelt vilje hvor man blir dratt mellom to regimenter. Det er ikke alltid mulig å skille individet og samfunnet, de etiske normene må derfor gjelde individet i samfunnet (Nissen, 2008, s.158-159).

3.3 Offentlig teologi

Det offentlige rommet er den offentlige teologiens kontekst, som ser på teologi i relasjon til det offentlige rommet (Fretheim, 2016, s.32). Når religiøse aktører, kirkesamfunn og andre tros- og livssynssamfunn uttaler seg i det offentlige rom kan de oversette sine religiøse begrunnede bekymringer til et rasjonelt og sekulært språk (Fretheim, 2016, s.114). Offentlig teologi opererer i hovedsak med to språk: det religiøse, kristne språket og det allmenne, sekulære språket. Her ser vi også på en tredje mulig vei: tospråklighet (Fretheim, 2016, s.126).

Spørsmålet er om religiøse aktører skal argumentere i det offentlige rom med et allment, sekulært språk slik at det er forståelig for mottakeren eller om man skal artikulere spørsmålene med et religiøst eller kristent språk, inkludert narrativer og metaforer, samtidig som man opprettholder den distinktive karakteren en religiøs aktørs offentlige stemme (Fagermoen, 2020, s.96-97).

3.3.1 *En allmennspråklig modell*

I politisk teologi og teologisk etikk argumenteres det for en allmennspråklig tilnærming til religiøse stemmer i det offentlige rom hvor religiøse aktører skal følge John Rawls sin modell og fremme synet deres gjennom rasjonelle og rimelige argumenter (Fagermoen, 2020, s.99). I denne modellen argumenteres det for at man ikke kan bruke et spesifikt kristent språk i det offentlige rom fordi kristendommen ikke har en egen etikk og kan derfor ikke argumentere ut ifra etikk. Ved å si at kristendommen ikke har en egen etikk mener de som tar til orde for en allmennspråklig modell at den etikken kristne følger egentlig er en allmenn etikk. Det vil si at for eksempel nestekjærlighet, det å vise omsorg overfor menneskene rundt seg, er en etikk som egentlig er allmenn, men som blir merket med et «kristent uttrykk», nestekjærlighet. Tilhengere av den allmennspråklige modellen vil derfor argumentere for at kristne ikke kan bruke et spesifikt kristent språk i den offentlige debatten fordi de ikke har mer innsikt i etikken eller politikken enn andre stemmer i offentligheten (Fagermoen, 2020, s.98-99). Det er på grunnlag av denne forståelsen av den kristne etikken, at de argumenterer for at argumentasjonen i den offentlige debatten skal bli lagt frem på en rimelig og rasjonell måte, slik som for eksempel John Rawls foreslår (Fagermoen, 2020, s.98-100).

3.3.2 En spesifikk kristenspråklig modell

Den spesifikke kristenspråklige modellen mener at kristne aktører i det offentlige rom ikke skal fjerne deres distinkte språk i den offentlige debatten. De argumenterer for et spesifikt kristent språk for å ikke miste essensen i det kirken ønsker å formidle. Det vil si at ved å oversette religiøse historier og metaforer til et allment språk kan man risikere at betydelige deler av talen innhold og grunnleggende betydning kan bli borte (Fagermoen, 2020, s.99-100). Den amerikanske teologen, Stanley Hauerwas mener at ved å oversette den kristne talen i offentligheten mister man det særegne kristne og den kristne identiteten, kirken må være kirke også i offentligheten (Fretheim, 2016, s.126). Teologen Robert Benne mener kirken må eksplisitt utnytte sine kristne symboler, språk og verdier i den offentlige debatten. Han sier at religiøse argumenter som springer ut av religiøse og moralske overbevisninger vil bidra til sunn debatt. Samtidig mener han at en debatt som mangler religiøse argumenter er ufullstendig og at det er nødvendig med substansielle moralske argumenter inn i det offentlige rom (Fretheim, 2016, s.125).

3.3.3 En tospråklig modell

Det er mulig å oversette den kristne troen og talen til et sekulært språk i det offentlige rom og på den måten bidra i den offentlige diskursen med teologisk innsikt. I et pluralistisk samfunn må kirken i det offentlige rom gjøre innsikten som kommer fra den kristne tradisjonen allment tilgjengelig og forståelig. Den offentlige teologien kaller seg selv for tospråklig, dette har blitt møtt med mye kritikk fra blant annet post-liberale posisjoner i kirken og radikal ortodokse (Fretheim, 2016, s.126).

Religionsprofessor Jeffery Stout mener, i motsetning til de to tilnærmingene over, at de religiøse og sekulære stemmene burde sette sammen et eget tredje språk, beriket av ulike ståsteder og tradisjoner som kan sammenlignes med et kreolsk språk, et blandingspråk (Fretheim, 2016, s.127). Innenfor det nye paradigmet i offentlig teologi argumenterer man for en tospråklig tilnærming. Der tar man argumenter fra både den allmenne tilnærmingen og den spesifikke kristne tilnærmingen til vurdering og skaper en tredje vei, kalt en tospråklig tilnærming. Biskop og professor, Heinrich Bedford-Strohm argumenterer for at teologien både må være språklig flytende i sitt eget bibelske og teologiske språk, men har også behov for å

snakke ett språk som kan bli forstått av hele offentligheten. Dette språket må bygge på rimelighet og erfaringer for å vise at de bibelske perspektivene gir mening også for ikke-religiøse (Fagermoen, 2020, s.99-100).

Bedford-Strohm mener at etiske vurderinger basert på bibelsk materiale er relevant for både ulike kirkesamfunn og den sekulære offentligheten. For at de skal være brukbare i politiske avveininger og den offentlige diskursen må de derimot oversettes til et språk som kan bli forstått i den sekulære diskursen. Han sier at religiøse aktører må oversette deres bidrag til det offentlige rom til et allment språk. Tospråkligheten betyr derfor at i et post-sekulært samfunn må det være plass til både det teologiske og det «sekulære» språket. Man må samtidig kunne oversette det teologiske, spesifikke kristne til et allment språk for å ha muligheten til å skape endring i det offentlige rom (Fagermoen, 2020, s.100). For eksempel kan det bety at når kristne argumenterer for klimarettferdighet må de bruke ordet jorden, istedenfor skaperverket. Samtidig som de kan forklare, for eksempel forvalteransvaret, med et såkalt allment språk. Bedford-Strohm bruker et annet eksempel, han sier at den bibelsk baserte meningen om fattige er ekstremt relevant for dagens økonomiske og politiske debatt, men kristne må engasjere seg i debatten om sosial rettferdighet og argumentere på en slik måte at det fremstår som om hele samfunnet kan ha en interesse av å beskytte samfunnets svakeste. Bedford-Strohm ser på tospråklighet som avgjørende for utviklingen av den offentlige teologien (Bedford-Strohm, 2012, s.283). På den ene siden gir kirken uttrykk for sin bibelske og teologiske tradisjon gjennom å bruke bibeltekster og metaforer. På den andre siden må kirken vise at deres forslag gir mening for alle mennesker som ønsker å endre noe, for eksempel sosial urettferdighet, ved å bruke et oversatt språk inn i det offentlige rom. På denne måten kan kirken vise at tro og rimelighet kan utfylle hverandre istedenfor å bli sett på som motstridene (Bedford-Strohm, 2008, s.151).

3.4 Politisk filosofi

Innenfor politisk filosofi har diskusjonen om religiøse stemmer i offentligheten blitt kalt en diskurs mellom «exclusivist and inclusivists». De som argumenterer for et eksklusivt språk, altså eksklusivistene og de som argumenterer for et inklusivt språk, altså inklusivistene. Samtidig er det en posisjon som argumenterer for en slags oversettelse.

3.4.1 Den inklusivistiske posisjonen

Inklusivistene (the inclusivists) vil si at å tilbakeholde institusjonens forankring i religiøse overbevisninger er urettferdig, upraktisk og kan oppleves som magert om man ikke har en begrunnelse for argumentasjonen. De mener derfor at religiøse aktører må få bruke alle typer argumenter, uavhengig om de er religiøst begrunnet eller ikke (Fagermoen, 2020, s. 98-99).

Den amerikanske teologen og filosofen, Nicholas Wolterstorff sier at det er ingen etisk grunn til å tilbakeholde religiøse ytringer i offentlige og politiske debatter i et demokrati. Han argumenterer for inkluderingen av disse stemmene ut ifra to grunner. Den første er at å respektere frihet og likeverd hos medborgere er avhengig av genuin debatt overfor religiøs innskrenkning. Den andre grunnen han trekker frem er at religiøse menneskers rasjonalitet og rimelighet ikke kan stenges ute fra debatten fordi man ikke kan skjule eller glemme sine perspektiver (Mcintosh, 2008, s.466-467).

3.4.2 Den eksklusivistiske posisjonen

Eksklusivistene (the exclusivists) argumenterer for at man i et pluralistisk religiøst samfunn ikke bør appellere til sannhetspåstander av kontroversiell natur når det kommer til demokratisk overveielse. Aktørene i det offentlige rommet bør derimot lene seg på den politiske filosofen, John Rawls sine teorier om nøytrale og sekulære prinsipper som oppleves som allment akseptert i samfunnet. Det vil si at man ikke skal bruke argumenter som er avhengige av religiøse overbevisninger for å bli forstått i en diskusjon på ikke religiøse arenaer, som det offentlige rommet er (Fagermoen, 2020, s.98-99).

Rawls mener at offentligheten er eller bør være åpen for alles deltakelse. Han skriver derimot i boken *Political Liberalism* at den åpne diskursen som skjer i det offentlige rom må være basert på sikker viten og rimelighet. Det må være allment tilgjengelig og forståelig, for eksempel må det som uttales i offentligheten ikke være basert på ulike omfattende doktriner, som religion eller livssyn som ikke er allment. Han mener derimot at disse omfattende doktrinene kan være motivasjonen bak uttalelsen, men selve uttalelsen må være basert på allmenne sannheter (Fretheim, 2016, s.27).

3.4.3 Oversettelsesposisjonen

I et forsøk på å bygge bro mellom eksklusivistene og inklusivistene har filosofen og sosiologen Jürgen Habermas argumentert for at i et post-sekulært samfunn bør både religiøse og ikke-religiøse doktriner bli verdsatt i den uformelle meningsdannelsen, på grunnlag av den religiøse moralske dimensjonen. Dette krever derimot at både religiøse og ikke-religiøse aktører må gjennom en likeverdig læringsprosess hvor de ulike doktrinene er oversatt til et universelt språk. Uten denne oversettelsesprosessen vil det ikke være mulighet for religiøst innhold i den politiske sfæren eller prosessen (Fagermoen, 2020, s.98-100).

I boken *Between Naturalism And Religion* skriver Habermas at på grunn av religions påvirkning på hvordan mennesker utvikler sin identitet, knytter sosiale bånd og skaper mening i sine liv, bør religiøse aktører lære å uttrykke sine anliggender på en sekulær og rasjonell måte slik at det blir mer allment tilgjengelig. Samtidig kan forventingen om at religiøse aktører skal oversette sitt budskap og ikke andre, kan skape en skjevfordeling og gi kun den ene parten begrensninger. Habermas mener at sekulære og religiøse aktører må lære seg å forstå hverandres språk for at de ulike aktørene i det offentlige rom skal stille likt. Å ekskludere det religiøse språket vil si å sette begrensninger for enkelte aktører i den offentlige diskursen og ikke la aktørene tolke ulike saker til sin kontekst, mener Habermas. For å unngå dette må den religiøse aktøren forklare sine religiøse synspunkter med et sekulært allment språk. I tillegg må de sekulære aktørene være åpne og lyttende for å tolke det inn i deres forståelsesramme (Fretheim, 2016, s.27-29).

4 Retorisk analyse

I dette kapitlet skal jeg gjennomføre den retoriske analysen. Tekstene blir analysert hver for seg. Det blir for hver tekst først presentert bakgrunnen for teksten, konteksten den er skrevet i og dens sjanger. Videre kommer det et kort sammendrag av tekstenes hovedpunkter. Tekstene blir deretter analysert gjennom den retoriske situasjonen og kairos Etter den retoriske analysen, oppsummeres hovedfunnene og tekstene sammenstilles.

4.1 Pave Frans, 2018: Budskap på den 104. verdensdagen for migranter og flykninger.

4.1.1 Bakgrunn

Pave Frans sin tale, *Welcoming, Protecting, Promoting and Integrating migrants and refugees*, ble gitt ut som et skriftlig dokument på Vatikanets offisielle nettsider. Anledningen for talen var DKKs verdensdag for migranter og flykninger i januar 2018. Det var da litt over to år siden Europas «flyktningkrise», men likevel var flyktningsspørsmål en viktig del av den offentlige diskursen. Det var fremdeles mange flykninger som kom med båt over Middelhavet til Italia, som sin vei inn i Europa. Hovedtema i teksten er hvordan migranter og flykninger må behandles med verdighet og på hvilken måte det må gjennomføres. Talen er delt inn etter fire verb, hentet fra en tidligere tale paven holdt i 2017 om migrasjon og fred. Verbene «å ta imot, å beskytte, å fremme og å integrere» ble da brukt i en felles respons fra DKK på den da pågående strømmen av mennesker som ble tvunget på flukt (Pave Frans, 2017).

Begrepene «migranter» og «flykninger» blir brukt om hverandre i talen. En migrant er en person som alene eller som del av en gruppe har forflyttet seg. Migrant brukes oftest om mennesker som har forflyttet seg til et annet land, det kan både være frivillig og tvungen. Et eksempel på tvungen migrasjon er flykninger (FN-sambandet, 2019).

Dokumentet kan ses på som både en anledningstale, altså en tale som handler om å gi kritikk eller ros til noe som skjer i nåtiden, fordi den er utgitt i sammenheng med DKKs verdensdag for flykninger og migranter (Grue, 2018). Den kan også klassifiseres som en politisk tale på grunn av talens innhold og intensjon. Man kan i tillegg omtale politiske taler som rådstaler fordi de ønsker å gjøre noe med fremtiden, slik som denne teksten (Grue, 2018). Selv om talen ble utgitt skriftlig refereres den til i en muntlig og offentlig preken, av Pave Frans, samme dag i St.

Peterskirken i Vatikanet. Da refererer han spesielt til de samme verbene som er den røde tråden i talen (Vatican news, 2018).

Det er vanskelig å forstå om talen er utgitt 14. januar 2018 eller 15. august 2017. Grunnen til dette er at talens anledning, verdensdagen for migranter og flyktninger, ble markert den 14.januar 2018 og under overskriften til dokumentet står det 14.januar 2018. I dokumentets avslutning skriver derimot paven «Today, 15 august» og på slutten av dokumentet før pavens signatur står det «Vatican City, 15.August 2017». Denne analysen tar utgangspunkt i at den er utgitt 14.januar 2018 (Pave Frans, 2018). Siden talen er signert av paven tar analysen utgangspunkt i at han er forfatter, men jeg har ikke kunnskap om han faktisk har skrevet talen selv. Det kommer frem i ulike nyhetsartikler at paven skriver mye selv, men det er ikke urimelig å tro at han har rådgivere som hjelper ham med skriving og utvikling av talene slik som statsledere har. Det finnes flere oversettelser av Pave Frans sin tale, men jeg har valgt å se på den engelske utgaven som ligger på Vatikanets nettsider, samtidig bruker jeg oversettelsen av de fire verbene, en sentral del av teksten, fra den norske oversettelsen på Den norske katolske kirkes hjemmesider (Den katolske kirke, 2018).

Paven har siden sin innsettelse i 2013 uttrykt bekymring når det gjelder de som flykter fra krig, naturkatastrofer, forfølgelse og fattigdom. I talen tar han med leserne tilbake til hans besøk på Lampedusa, øya hvor de fleste båtflyktninger ankommer, og forteller at dette møte med problematikken har sendt han inn i en fortolkningsprosess av den siste tidens «flyktningkrise». Det kommer frem i talen at flyktningsspørsmål er en kampsak for paven. Her setter han tonen og grunnlaget for talen han utgir og åpner hele dokumentet med overskriften «welcoming, protecting, promoting and intergrating migrants and refugees» (Pave Frans, 2018).

4.1.2 Hovedinnhold

Talen åpnes med en redegjørelse av pavens personlige engasjement for flyktningsspørsmål og flyktningers velvære. Det blir lagt frem en personlig historie fra pavens besøk til Lampedusa i 2013 og hvordan besøket førte til nye tiltak for flyktninger i DKK. Deretter presenteres tekstens røde tråd, verbene «å ta imot, å beskytte, å fremme og å integrere» før han går nærmere inn på hvert verb.

Videre i hoveddelen av talen uttrykker paven at man må ta imot ved å gjøre det enklere å få humanitært visa og gjennomføre familiegjenforening. Samtidig viser han til Italias humanitære korridor som tiltak for middelhavsflykninger og oppfordrer flere land til å følge etter. Han mener også at før man returnerer en migrant, må man ha garanti for at migranten vil bli møtt med verdighet og fundamentale rettigheter i landet vedkommende blir returnert til. Menneskers grunnleggende verdighet må ligge til grunn for hvordan de møtes når de kommer til et nytt land (Pave Frans, 2018).

Verbet «å beskytte» brukes om intensjonen om å forsvare migranter og flykningers rettigheter og verdighet, uavhengig av deres juridiske status. Landet som det migreres fra må tilby pålitelig og riktig informasjon, samt beskytte migrantene fra for eksempel menneskehandel og moderne slaveri. I mottakerlandene håper paven migrantene opplever bevegelsesfrihet og jobbmuligheter. Det kreves blant annet tilgang til grunnskole for mindreårige og vises til den internasjonale barnekonvensjonens universale juridiske rammeverk for beskyttelse av mindreårige migranter. Videre kommer paven med krav om at menneskers asylstatus ikke må hindre deres tilgang til helsetjenester og pensjonsplan (Pave Frans, 2018).

Verbet «å fremme» handler om myndiggjøring. I teksten brukes verbet om myndiggjøring av migranter, flykninger og de som tar imot dem. Samtidig handler det om å hjelpe disse menneskene til å oppnå deres fulle potensiale som mennesker i Guds skaperplan. Man må se verdien i religion og forsikre at alle lever med religionsfrihet. Teksten oppfordrer til å fremme sosial og profesjonell inkludering, samt familiens integritet ved å åpne for familiegjenforening uten økonomiske krav og mer assistanse til migranter, flykninger og asylsøkere med funksjonsutfordringer (Pave Frans, 2018).

Det siste verbet teksten fokuserer på er «å integrere», der legges det vekt på interkulturell berikelse. Teksten er rask til å definere integrering og avkrefter at integrering er assimilasjon med hensikt om å undertrykke flykningers egen kulturelle identitet. I teksten blir integrering derimot definert som ulike typer kontakt med andre mennesker som fører til at de åpner seg og ønsker gyldige aspekter velkommen, som igjen fører til å bli bedre kjent. Teksten mener at integrering vil gå fortere ved å innvilge statsborgerskap uten økonomiske eller språklige krav (Pave Frans, 2018).

I avslutningen av talen uttrykkes det at DKK, i tråd med kirkens tradisjon, er klar til å realisere initiativene teksten har foreslått, men de må ha både politikerne og sivilsamfunnet med seg. Talen avsluttes med å oppfordre leseren til å videreformidle budskapet i talen og det refereres til kjærlighetsbudet, elsk din neste som deg selv (Pave Frans, 2018).

4.1.3 Nærlesning av teksten

Den retoriske situasjon og det påtrengende problemet. Det påtrengende problemet i Pave Frans sin tale, altså en ufullkommenhet, feil eller hindring, er flyktnings situasjonen i Europa (Kjeldsen, 2016, s.81). Det kan virke som om paven gjennom teksten ønsker å skape et samfunn som møter migranter og flyktninger med ivaretagelse, beskyttelse, muligheter og omsorg. Dette kan man se gjennom blant annet de bibeltekstene han velger å trekke frem, som for eksempel 3.mos 19,34. Det er sannsynligvis på grunn av dette og av verdensdagens tema, migranter og flyktninger, at Pave Frans går frem for å formidle det retoriske problemet. Samtidig er det en forventning og et situasjonsbetinget krav av paven skal uttale seg om migranter og flyktninger på verdensdagen for migranter og flyktninger, derfor er også denne forventningen i seg selv et påtrengende problem. At flyktnings spørsmål ofte er politiske og kan løses med kommunikasjon og motivasjon hos mottakeren gjør at det påtrengende problemet i teksten er retorisk, fordi paven gjennom teksten kan motivere til endring. De faktiske forholdene ved det påtrengende problemet er Europas flyktningspolitikk og innbyggernes holdninger til migranter og flyktninger. Interessen for de faktiske forholdene gjør det til et påtrengende problem, det er en interesse og et engasjement for flyktnings spørsmål i DKK og i samfunnet for øvrig. Teksten forsøker å argumentere for en annerledes flyktningspolitikk og holdning til flyktninger for å løse det påtrengende problemet.

Det retoriske publikum. Mottakerne av Pave Frans sin tale er en heterogen gruppe mennesker, men mest sannsynlig er en stor prosentdel katolikker. Likevel er det retoriske publikummet kun de som har mulighet til å endre det påtrengende problemet teksten formidler. De som har makt til å løse det påtrengende problemet om flyktnings spørsmål er i første omgang politikere. Samtidig kan vi se at teksten i tillegg oppfordrer til endring i individers mentalitet og holdninger i møte med flyktninger. Derfor kan vi se at til de ulike påtrengende problemene i teksten, finnes det ulike retoriske publikum. Det kan imidlertid være at teksten og det retoriske publikumet er

enige i de faktiske forholdene, at flyktningpolitikken og holdningene til flyktninger må endres, men at det retoriske publikummet mangler interesse og vilje til å gjøre noe med det. Publikummets lydhørhet er avgjørende for om de vil ha interesse og engasjement for de faktiske forholdene. Det som avgjør publikums lydhørhet er de retoriske vilkårene, dvs. hvilke muligheter og begrensninger som man finner i den retoriske situasjonen (Kjeldsen, 2016, s. 85-86). Det kan virke som om retor setter et tydelig skille mellom sitt offentlige publikum og hans kristne publikum. Dette kan man se på måten han ordlegger seg, det er klare grenser mellom når det anvendes et allment språk og når det anvendes et kristent språk. Disse språkene kan tenkes å henvende seg til to ulike retoriske publikumer. Det kan virke som om teksten har to publikum den vil overbevise, det kristne og det politiske. Til politikerne kommer teksten med krav og utfordringer i henhold til flyktningpolitikken, da spesielt i Europa. Det brukes et sekulært språk og argumenteres med bruk av sekulære kilder for å overbevise dem om å endre politikken til å bli mer human. Teksten refererer også til DKK og hvordan de har gått foran som et godt eksempel og gjort de endringene de kan for å møte flyktninger på en mer human måte, men tydeliggjør at man er avhengig av sivilsamfunnet og politikken bidrag for å lykkes. Til tekstens kristne publikum prøver retor å overbevise dem om to ting: å vise nestekjærlighet og barmhjertighet mot flyktninger og migranter og om å drive beslutningspåvirkning, lobbyarbeid og aktivisme for å overbevise politikerne.

De retoriske vilkårene. De retoriske vilkårene i teksten deles igjen inn i retorisk fagtekniske og ikke-fagtekniske bevismidler (Kjeldsen, 2016, s.87). De ikke-fagtekniske bevismidlene er det paven ikke kan styre, men som han må forholde seg til når han skriver og utgir talen, for eksempel hendelser, jus, interesser og følelser. Den pågående «flyktningkrisen», som er bakgrunnen for talen, er også et retorisk vilkår som setter rammer for hva talen skal handle om. Hendelser som krig og naturkatastrofer har ført til at paven havner i situasjonen hvor han må skrive talen. Disse hendelsene har ikke Pave Frans kontroll over og han kan ikke styre det, men når han skriver talen må han i høyeste grad forholde seg til det. Flyktningkonvensjonen, EUs flyktningpolitikk og Italienske lover og regler er alle ikke-fagtekniske bevismidler og kan både skape begrensninger og muligheter. I tillegg må teksten forholde seg til mottakerens forutinntatte holdninger og meninger, grunnleggende følelser og interesser. Når han skriver, må han skrive innenfor rammen av disse vilkårene. Paven må også forholde seg til det kirkesamfunnet han representerer, DKK, og dens teologiske lære, verdier, normer, prinsipper, forventninger og dens lange tradisjoner. Sistnevnte er spesielt viktig i sammenheng med hvordan en pave skal uttale

seg og bør opptre. De retorisk ikke-fagtekniske bevismidlene retor likevel må forholde seg til er de gjeldene lovene, konvensjonene og reglene i Europa, publikums forhåndsforståelse, fordommer og stereotypier av flyktninger og alt som foregår i den pågående «flyktningkrisen». Teksten kan ikke styre dette, men kan bruke det som en mulighet og til sin fordel retorisk. Slik som teksten for eksempel gjør når den bruker barnekonvensjonen for å argumentere for beskyttelse av mindreårige migranter.

Etosargumenter. De retorisk fagtekniske bevismidlene i talen er igjen delt inn i etos, patos, logos og indre- og ytre aptum. Som leder av det største kirkesamfunnet i verden, DKK, kommer Pave Frans til saken med mye etos, altså troverdighet, fra før av i kraft av hans rolle. Paven som tekstens retor åpner allerede sin tale med å bevise sin etos for mottakeren. Han viser til at dette ikke er første gangen han har snakket offentlig om dette tema og har over lengre tid hatt interesse for det. Deretter forteller han at han har besøkt øyen Lampedusa i 2013, øyen hvor de fleste båtflyktninger kommer i land. Ved å fortelle om det besøket viser han at han har erfaring fra feltet og har selv møtt de det handler om. Til slutt i innledningen legger han vekt på at det var etter hans initiativ at det ble startet en ny avdeling i Vatikanet hvor et av temaene er å vise kirkens bekymring for migranter, fordrevne, flyktninger og mennesker som er ofre for menneskehandel. Her viser han hvordan han selv har vært initiativtaker innad i kirken for endring, der hvor han har makt til å endre.

Retor beviser at han kan det han skriver om når han skriver om de politiske aspektene av flyktningsspørsmål. Teksten tar opp et av Italias tiltak for middelhavsflyktningene, en humanitær korridor. Det skrives i tillegg om FNs barnekonvensjon og internasjonal rett når det argumenteres for en mer human flyktningpolitikk. Samtidig, for å vise at flyktningsspørsmål har vært noe Vatikanet og paveembedet har engasjert seg i over lengre tid, nevnes det flere ganger tidligere Pave Benedict XVI. I tekstens kildeliste kan man se at retor har brukt dokumenter fra flere tidligere paver, deriblant Pave Johannes Paul II og Pave Paul VI.

Patosargumenter. Teksten åpnes med et klart kristent språk, med blant annet referanser til ulike bibelvers og en slags forkynnelse. «The Lord entrusts to the Church's motherly love every person forced to leave their homeland in search of a better future» (Pave Frans, 2018). Gjennom dette sitatet legger han klart frem hva som er Kirkens oppgave, et patosargument som kommer frem her er fremhevelsen av at Gud stoler på kirken til å ta dette ansvaret på alvor. I tillegg

legges sitatet som bakteppe for resten av talen og setter stemningen. Dette kan appellere til publikummets følelser og patos. Tekstens patosargumenter kommer spesielt frem gjennom pavens metaforiske språk og de typene eksempler han viser til. Eksempelvis brukes mange bibelvers til å underbygge poengene i teksten. For kristne lesere er dette sterke argumenter, spesielt bygd på patos, som påvirker dem i retors favør. For det sekulære publikum er ikke nødvendigvis bibelvers styrkende for oppfattelsen av teksten og overbevisningsevnen til teksten vil derfor hvile på andre retoriske virkemidler enn bibelversenes patosargumenter. Et patosgrep teksten derimot bruker som i tillegg kan appellere til det sekulære publikumet er fokuset på migranter og flyktningers «verdighet». Det kan man se i blant annet disse to sitatene: «For the sake of the fundamental dignity of every human person [...]» og «[...] out of respect for their dignity» (Pave Frans, 2018). Teksten maler et bilde av at det er verdigheten til flyktingene publikummet må beskytte. Dette appellerer til alle menneskers grunnleggende behov for verdighet.

Logosargumenter. Teksten tar i bruk logosargumenter, altså de faktiske påstandene og argumentene, og forsøker å appellere til publikums fornuft. De sentrale påstandene i teksten er at det må vises solidaritet med flyktinger i alle deler av deres flukthistorie. For å oppnå dette har teksten noen forslag til både politikere og resten av befolkningen. Det legges spesielt vekt på forenkling av prosessene rundt humanitærvisa, statsborgerskap og familiegjenforening, tilgang til utdanning, helsetjenester og pensjonsordninger i landene hvor de søker asyl og religionsfrihet. For eksempel «[...] special temporary visas should be granted to people fleeing conflicts in neighbouring countries» og «They [mindreårige migranter] must be spared any form of detention related to migratory status, and must be guaranteed regular access to primary and secondary education» (Pave Frans, 2018). Teksten legger ikke skjul på kravene sine og de helt tydelig politiske. Teksten begrunner de politiske kravene på to måter: ved å referere til FN og ved å referere til bibelen. Både FN og Bibelen er to sterke kilder for å begrunne kravene, hvorav FN er en mer allmenn kilde som alle lesere opplever har stor troverdighet og etos, mens Bibelen for de som er kristne vil være en absolutt avgjørende og grunnleggende kilde. Samtidig, for å underbygge argumentene, refererer teksten til tidligere paver og viser dermed at dette er problematikk DKK har vært opptatt av i lengre tid. At teksten begrunner de politiske kravene på to måter, ved å referere til FN og ved å referere til bibelen, bruker teksten en tospråklighet i møte med offentligheten hvor den blander det sekulære og det kristne språket. Det er et spennende logosgrep og kan overbevise de ulike publikummene på ulike måter. Da det skrives

om de fire verbene, som er den røde tråden i talen, bruker retor et nesten utelukkende sekulært språk preget av mange politiske forslag og løsninger for å forsikre flyktningers velvære. Det kan tolkes som et logosargument fra paven for å appellere til en allmenn fornuft. Det eneste stedet i hoveddelen av teksten hvor det kan være en tendens til kristent språk er under verbet «å integrere» hvor det skrives om integreringsprosessen «[...] making them more and more a reflection of the multi-faceted gifts of God to human beings» (Pave Frans, 2018). Dette sitatet kan igjen vise det kristne publikummet hva deres oppgave i møte med flyktninger bør være og argumenterer derfor for kristnes involvering i integrering av flyktninger.

Aptum. Tekstens aptum kommer til uttrykk gjennom indre og ytre aptum, det vil si om ulike faktorer er passende, sømmelig og i harmoni. Tekstens ytre aptum er til stede når avsender, mottaker, saken, uttrykksmåten og omstendighetene er passelige overfor hverandre. I denne teksten er det passelig at paven uttaler seg om flyktningsspørsmål på DKKs verdensdag for migranter og flyktninger, samtidig er det passelig at uttalelsen kommer i form av et skriftlig budskap med kristne og politikere som retorisk publikum. Det indre aptum er passende forhold mellom presentasjonen, saken, innholdet, uttrykksmåten og organiseringen. Det er passelige forhold mellom valget av Vatikanets hjemmesider som presentasjonsmedium, flyktningsspørsmål som sak, tekstens innhold reflekterer saken, teksten er organisert saklig i sammenheng med uttrykksformen og stilen. Bestanddelene i talen passer godt sammen og disposisjonen er anlagt slik at det er indre aptum.

Kairos. Selv om dette ikke er et nytt budskap fra verken paven eller DKK. Utøves det i denne talen kontroll over kairos. Han har valgt å publisere dette talen på DKKs verdensdag for flyktninger og migranter, dvs. at tema for talen passer til tema for dagen. Samtidig vet han akkurat hvordan han kan bruke seg selv som et retorisk middel inn i situasjonen. At det i tillegg er akkurat paven som oppfordrer til dette har stor betydning for overbevisningskraften til hans budskap. Han utnytter mulighetene som ligger i situasjonen og hans embete. Det tyder på at han så mulighetene i den situasjonen Europa var i når denne talen ble utgitt og skrev talen til nettopp den situasjonen. Med alle disse argumentene ovenfor, virker det som at paven gjennom teksten har en god fornemmelse for kairos.

4.2 Kirkemøtet, 2015: Styrk den humanitære innsatsen for syriske flykninger.

4.2.1 Bakgrunn

Kirkemøtet i 2015 vedtok en resolusjon som oppfordrer Stortinget og regjeringen til å ta imot 10.000 syriske flykninger, resolusjonen har overskriften «styrk den humanitære innsatsen for syriske flykninger» (Kirkemøtet, 2015). Kirkemøtet i 2015 finner sted midt under den da pågående «flyktningkrisen». I alle medier ble det rapportert om den grusomme ferden igjennom Europa og over Middelhavet for flyktninger. Krigen i Syria hadde holdt på i 4 år og da Kirkemøtet blir holdt har over 12 millioner mennesker flyktet fra Syria (Kirkemøtet, 2015).

En resolusjon er en uttalelse eller beslutning fra for eksempel en organisasjon som er fattet på bakgrunn av konsensus eller votering i organisasjonen og skal ha som hensikt å synliggjøre organisasjonens offisielle standpunkt i en sak (Lundbo, 2020). Resolusjonen ble fremmet av daværende kirkerådsleder, Svein Arne Lindø, og blir vedtatt mot en stemme (Kirkerådet, 2016, s.8-9). Det vil si at det var et nesten samlet Kirkemøtet som stiller seg bak oppfordringen til norske myndigheter. Som øverste styringsorgan i DNK har Kirkemøtet sine oppfordringer mye tyngde når de blir levert til myndighetene. Kirkemøtet skal i teorien representere alle medlemmer av DNK, som i 2015 var nesten 3,8 millioner mennesker (SSB, u.å.).

Denne teksten er argumenterende og har som mål å blant annet være problemløsende. Argumenterende tekster er som regel årsaks- og konsekvensorientert og søker endring. Ofte, slik som i denne teksten, har argumenterende tekster oppfordringer som en del av teksten (Grepstad, 1997, s.115). Etter Aristoteles sine sjangertyper for retoriske taler vil det være mest nærliggende å klassifisere denne teksten som en politisk tale, selv om denne teksten ikke er en muntlig tale har den mange av de samme trekkene som Aristoteles legger frem. Som for eksempel ved at dette er en resolusjon som retter seg mot fremtiden og har beslutningstakere som sitt primærpublikum (Jørgensen & Villadsen, 2009, s.100-101).

4.2.2 Hovedinnhold

I dokumentet uttrykker Kirkemøtet sin fortvilelse over den da pågående krisen i Syria og befolkningens mangel på vern og beskyttelse. De bringer med seg tre konkrete utfordringer til

regjeringen og Stortinget om hvor mange flykninger som bør tas imot, hvordan de burde utvelges og økning i Norges humanitære innsats for flykningene. Til menighetene i DNK kommer de med to oppfordringer: å ønske flykningene velkommen og stille opp for dem i lokalsamfunnene og gi Kirkens Nødhjelp offerpenger øremerket til deres arbeid i Midtøsten (Kirkemøtet, 2015).

Videre i resolusjonen beskriver Kirkemøtet den humanitære katastrofen og legger vekt på at de hardest rammede er de mest sårbare i samfunnet. De viser videre til FNs høykommissær for flykningers gjentatte anmodninger om at Norge bør bidra i det internasjonale ansvaret for flykningene og øke den humanitære bistanden. Kirkemøtet stiller seg bak flere humanitære organisasjoners forslag om en nasjonal dugnad, lik den som ble gjennomført på 90-tallet under balkankrigen (Kirkemøtet, 2015).

Kirkemøtet viser til det økumeniske trosfellesskapet og hvordan de lokale kirkene og kristne aktører i Syria og nabolandene er en av de største humanitære bidragsyterne i området. Samtidig skriver de at DNK støtter arbeidet med flykninger og lokalbefolkningen utført av Kirkens Nødhjelp, LVF og Kirkenes verdensråd i Midtøsten og ber myndighetene i Norge støtte de kirkelige nødhjelpsaktørene gjennom økt økonomisk støtte. Hele resolusjonen avsluttes med et fokus på kirkens diakonale oppgave i møte med nød og urett og hvordan Jesus gir et håp om seier (Kirkemøtet 2015).

4.2.3 Nærlesning av teksten

Den retoriske situasjon og det påtrengende problemet. Det påtrengende problemet i Kirkemøtets resolusjon er den da pågående flyktningkrisen og at mottakerkapasiteten til Syrias naboland er overskredet. De norske myndighetene har blitt oppfordret av både UNHCR og flere store humanitære organisasjoner til å ta imot flere syriske flykninger. Det forventes at Norge tar imot syriske flykninger og bidrar til den humanitære nødhjelpen fordi de har et internasjonalt ansvar. De faktiske forholdene ved problemet er krigen i Syria, mottakerkapasiteten i Syrias naboland, Norges flyktningpolitikk og flyktningkrisen. De faktiske forholdene er knyttet til en interesse for flyktningenes velvære, trygghet og grunnleggende behov. Samtidig er det, ved at denne resolusjonen er skrevet av et kirkesamfunn, en ekstra dimensjon: det kristne menneskeverdet og nestekjærligheten for alle mennesker på jorden.

Det retoriske publikum. Kirkemøtet har selv definert hvem det retoriske publikummet er når de tiltaler de direkte i teksten: regjering, Stortinget og menigheter i DNK. For å løse det påtrengende problemet er det regjeringen og Stortinget som sitter med makten, det er de som har mulighet til å bestemme hvor mange flyktninger Norge skal ta imot. Menighetene i DNK kan derimot drive påvirkningsarbeid og mobilisere andre for å legge mer press på politikerne og skape en offentlig diskurs. Samtidig oppfordrer Kirkemøtet menighetene til å ta imot og vise omsorg for syriske flyktninger, samt støtte kirkens egen humanitære nødhjelpsorganisasjon, Kirkens Nødhjelp. Dette sender et signal til Stortinget og regjeringen at kirken allerede bidrar så mye som de kan til å løse problemet, men trenger maktvernerne for å oppnå målet. Her kan det hende at det Kirkemøtet ser som de faktiske forholdene, ikke nødvendigvis stemmer overens med det Stortinget og regjeringen ser som de faktiske forholdene. Grunnen til at kirken ikke kan løse dette problemet selv er at de ikke har makt nok til å endre flyktningpolitikken, de er avhengig av det retoriske publikummet for å oppnå målet om en mer humanitær flyktningssituasjon. Interessen kan være til stede, men det er uenighet om de faktiske forholdene, dette kan man også se innad i det retoriske publikummet. Om Stortinget og regjeringen er villig til å gjøre en endring avhenger av interessegraden og hvor lydhyre de er, som igjen er avhengige av de retoriske vilkårene.

Kirkemøtet bruker i utgangspunktet et allment språk, men med to ulike retoriske publikummer oppleves det som om ulike deler av teksten snakket til de ulike publikumene. Ved å se nærmere på når teksten bruker et allment språk og når den bruker et spesifikt kristent språk kan man se hvilket publikum teksten henvender seg til. Hele teksten er skrevet med et allment språk, med unntak av de to siste avsnittene. Språket endrer seg plutselig når nest siste avsnitt begynner med «våre kristne trossøsken», avsnittet videre er ikke nødvendigvis sterkt preget av et eksplisitt kristent språk, men teksten gjør rede for kristne aktørers engasjement for syriske flyktninger. Det er derimot i siste avsnitt teksten endrer seg drastisk og det kan virke som dette avsnittet er lagt til kun for å ha med noe med et åndelig preg. «Kirken skal stå opp for menneskers liv og verdighet, lindre nød og aldri tie om urett. Den oppstandene Kristus gir oss håp om at livskraftene er de sterkeste og vil vinne frem» (Kirkemøtet, 2015). Avsnittet passer ikke inn med resten av teksten, verken i språkbruk eller i tema. Man kan tenke seg at denne delen kanskje til og med er skrevet av noen andre enn den originale forfatteren som har fremmet resolusjonen. Avsnittet er kort og består kun av to setninger som avslutter hele resolusjonen. Det kan i dette avsnittet tyde på at Kirkemøtet kun snakker til sitt kristne publikum.

De retoriske vilkår. Gjennom ulike retoriske vilkår har Kirkemøtet som mål å overbevise Storting og regjering til å gjennomføre de oppfordringene de bringer med deg. De skriver i resolusjonen at de oppfordrer regjering og Storting i løpet av en toårs periode å ta imot minst ti tusen syriske flyktninger, velge hvem som får komme på grunnlag av humanitære hensyn og øke budsjettet for humanitær innsats i Syria og nabolandene.

Etos. De retorisk fagtekniske bevismidlene kan vi se gjennom måten Kirkemøtet bruker etos, patos, logos og aptum i resolusjonen. I kraft av å være DNKs øverste demokratisk valgte styringsorgan kommer Kirkemøtet inn i situasjonen med mye etos, samtidig som de har en tygde når de representerer nesten 3,8 millioner nordmenn. I 2015 var DNK i tillegg en statskirke som ga dem enda mer etos når de oppfordret regjering og Storting. Når Kirkemøtet argumenterer for oppfordringene viser de at de ikke er alene om å mene dette og viser til UNHCR og større humanitære organisasjoner som igjen bygger etosen videre. Kirkemøtet stiller seg bak arbeidet som allerede gjøres av kirkenes verdensråd og LVF, dette viser at de ikke er et lite kirkesamfunn som kjemper for dette alene, men at de er del av en verdensomspennende luthersk kirke og et økumenisk felleskap av kristne kirker. Kirkemøtet viser at de vet hva de snakker om når de blant annet refererer til statistikk og tidligere norsk flyktningpolitikk. Samtidig viser de at flyktningsspørsmål er et tema kirken jobber med og har jobbet med i lang tid og skriver at kirkelige aktører er noen av de største humanitære bidragsyterne i området. Der Kirkemøtet derimot mister etos er ved å ikke referere til kildene deres.

Patosargumenter. Kirkemøtets patos i resolusjonen lyser gjennom ved hvordan de bygger på nasjonale verdier som for eksempel bruken av begrepet «dugnad». Å oppfordre til nasjonal dugnad kan oversettes til at man som felleskap gjør noe sammen og dugnadsbegrepet i resolusjonen bygger derfor opp under at vi er et felleskap. Dette kommer også frem i måten Kirkemøtet bruker «vi» istedenfor noe mer objektivt. Kirkemøtet bruker patosargumentasjon når de legger vekt på at de svakeste og mest sårbare lider mest, samt når de skriver «Det haster. Menneskeliv går tapt hver eneste dag» (Kirkemøtet, 2015). Mot slutten av resolusjonen setter Kirkemøtet opp motsetninger for å illustrere situasjonen, de skriver at det er krig og undertrykkelse i områdene, men ved lokale kirkers hjelp går det mot fred og forsoning. Det maler et bilde for leserne som viser hvordan den grusomme «flyktningkrisen» som pågår kan bli helt motsatt ved hjelp og endring, som lys og mørket. I siste avsnitt snur skrivestilen og

språkbruken, det kan virke som om Kirkemøtet nå snakker til menighetene når de snakker om kirkens oppgave og ansvar og avslutter hele resolusjonen med å legge et håp i Kristus. Dette avsnittet bryter med resten av resolusjonen, samtidig som det kanskje er her Kirkemøtet bruker mest patosargumenter.

Logosargumenter. Når Kirkemøtet skal prøve på påvirke regjeringen og Stortinget er logosargumentasjon helt avgjørende, Kirkemøtet må forsøke å overbevise ved hjelp av fornuftige argumenter. Det er tydelig at logos står i sentrum for denne resolusjonen. Kirkemøtet bygger opp sine argumenter ved å først vise til fakta, statistikk og erfaringer. For eksempel argumenterer de for at myndighetene skal ta imot 10 000 syriske flyktninger de neste to årene ved å vise til hvordan Norge under balkankrigen tok imot 13 000 flyktninger.

På 1990-tallet under krigen på Balkan, klarte norske myndigheter i samarbeid med frivillige organisasjoner å mobilisere en nasjonal dugnad. Dette viser at dersom viljen er til stede, er Norge i stand til å improvisere og åpne grensen og gi husrom og hjerterom for medmennesker i akutt nød (Kirkemøtet, 2015).

Dette sitatet bygger både på logosargumenter og på patosargumenter. Sitatet viser at Norge har mulighet til å ta imot om viljen er tilstedte, at Norge har gjort det før og kan derfor gjøre det igjen. Samtidig kan det dukke opp et spørsmål mellom linjene: hvis vi kunne gjøre det for flyktninger fra Balkan, hvorfor kan vi ikke gjøre det for flyktninger fra Syria? Et annet eksempel på logosargumenter i teksten er at den viser til hvordan Norge har et internasjonalt ansvar og er tidligere sterkt anmodet av UNHCR til å ta sin del av det ansvaret.

De retorisk ikke-fagtekniske bevismidlene, altså det de ikke kan styre, Kirkemøtet møter når de skriver resolusjonen er for eksempel relasjonen mellom DNK og staten som skaper en unik mulighet for påvirkningsarbeid. Samtidig kan ikke Kirkemøtet styre lover, konvensjoner og regler, dette setter noen begrensinger i form av rammer for hva de kan og ikke kan gjøre. Der retor derimot tar i bruk de mulighetene som ligger i situasjonen, er bruken av internasjonale aktører som for eksempel bruken av UNHCR.

Aptum. Teksten har passende forhold mellom flere faktorer som utgjør ytre aptum. Det vil si at det er passende at Kirkemøtet tar opp en resolusjon om flyktninger fordi som de selv skriver, det er en del av kirkens ansvar å si imot utrett, lindre nød og kjempe for menneskeverdet.

Samtidig er både omstendighetene, uttrykksformen og mottakeren i passende balanse med hverandre. Det er passende at oppfordringer rundt flyktningkrisen blir skrevet ned i en resolusjon og levert til regjering og Storting. Teksten er sømmelig og det indre aptum vises ved at de ulike delene av det interne pentagrammet står i passende forhold til hverandre. For eksempel ved å skrive om flyktningspørsmål i en resolusjon og uttrykke det saklig viser at retor har kontroll over indre aptum som er avgjørende for om teksten har overbevisningskraft.

Kairos. At Kirkemøtet velger å uttale seg i 2015, midt i «flyktningkrisen» viser at de har fornemmelse av kairos. Det er av stor betydighet at resolusjonen kommer i akkurat 2015, samtidig er det av betydning at det kommer fra Kirkemøtet og DNK som står for verdier som passer overens med sakens verdier. Det var i 2015 en stor debatt om kirkens involvering i politikken og det er derfor spennende at Kirkemøtet utgir denne resolusjonen. Siden det allerede er en pågående diskurs kan det skape muligheter for at resolusjonen når flere ved å kanskje bli skrevet om i ulike typer medier i forbindelse med diskursen. Kirkemøtet har klart å benytte mulighetene i situasjonen Norge var i akkurat da og viser dermed at de behersker kairos.

4.3 Bispemøtet, 2016: Paradokset i velferdsnasjonen Norge.

4.3.1 Bakgrunn

Bispemøtet publiserte i 2016 en offentlig melding adressert til Statsminister, Erna Solberg, med overskriften «Paradokset i velferdsnasjonen Norge». Bispemøtet i DNK er samlingen av de 12 biskopene, inkludert preses. I 2016 var Bispemøtets preses, altså lederen, Helga Haugland Byfuglien. Det er preses som står som avsender av meldingen, men jeg forholder meg til at den er forfattet av et samlet Bispemøtet. I 2016 ligger Bispemøtet under kulturdepartementet, som igjen ligger under Kongen i statsråd.

Meldingen eller brevet er argumenterende og formålet er å løse et problem. Det er årsaks- og konsekvensorientert og har oppfordringer som en del av teksten (Grepstad, 1997, 115). Innenfor Aristoteles sine sjangertyper tyder det på at dette brevet faller under kategorien politisk tale eller deliberativ retorikk, den er fremtidsrettet og forsøker å sette fokus på politiske anliggender (Jørgensen & Villadsen, 2009, s.100-101). Denne meldingen kan i tillegg bli kalt et åpent brev,

det vil si et brev som er adressert til en person eller gruppe, men som bevisst offentliggjøres, med for eksempel hensikt om politisk påvirkning.

Uttalelsen omhandler mennesker som allerede er i Norge og har søkt asyl. Asyl kan oversettes til beskyttelse og innebærer at et land vedtar å beskytte ett menneske som er definert som flykting og står i fare for umenneskelig eller fornedrende straff/behandling om de reiser tilbake til hjemlandet sitt. Personen som ønsker å få asyl må komme til landet vedkommende søker i på egenhånd og kort tid etter ankomst legge frem en søknad om asyl, vedkommende blir da omtalt som asylsøker. En asylsøker blir kun omtalt som det så lenge vedkomnes søknad ikke er behandlet, etter behandlet søknad omtales personen som flykting. I FNs menneskerettighetserklæring står det at et hvert menneske har rett å søke og motta beskyttelse mot forfølgelse hos andre land. Asylsøkerretten er allmenngjeldene ved internasjonal folkerett som sedvaneregulering og gjelder derfor alle land uavhengig om landet har sluttet seg til noen konvensjoner eller erklæringer om asyl rett (FN-sambandet, 2019).

En person under atten år som er asylsøker, har humanitært begrunnet opphold, dvs. en som ikke er flykting, men likevel trenger beskyttelse, eller er flykting og samtidig er i mottakerlandet uten foreldre, foresatte eller andre omsorgspersoner blir definert som enslig mindreårig (FN-sambandet, 2019). En enslig mindreårig har i tillegg særegne rettigheter gjennom FNs barnekonvensjon. Personen blir ved fylte 18 år vurdert som en voksen asylsøker og kan sendes tilbake til hjemlandet deres om de ikke har behov for beskyttelse, selv om vedkommende har levd i mottakerlandet større deler av livet og ikke har noen tilkoblinger til hjemlandet (Flyktinghjelpen, 2020).

4.3.2 Hovedinnhold

I meldingen setter Bispemøtet to forhold i fokus: Norges returpraksis av flykninger og Norges ansvar i den pågående «flyktingkrisen» i Midtøsten og Sør-Europa. De viser til flere bekymringsmeldinger fra norske menigheter og lokalsamfunn om unge asylsøkeres traumatiske tvangsreturer og fratatte rettigheter. Videre viser de til Advokatforeningens uttalelse om at loven brytes i returpraksisen for å fremme politiske interesser. Barneombudets og UDIs advarsler om mindreåriges mangel på bosettingsmuligheter og lang tid på asylmottak blir også adressert. Bispemøtet skriver at det er på bakgrunn av alle disse meldingene at de ikke kan tie

og ber myndighetene om å innføre «juleamnesti» slik at flykninger kan være i Norge over nyttår uten frykt for å plutselig bli returnert, samt revurdering av dagens returpraksis (Bispemøtet, 2016).

Bispemøtet mener det er et paradoks at regjeringen skryter av Europas strengeste asylpolitikk og at det er så lite husrom, samtidig som Norge et av verdens fremste velferdssamfunn. De skriver at nestekjærligheten er grenseoverskridende og ikke bundet til nasjonalitet og stater. De viser videre til Italias humanitære «korridor», opprettet i samarbeid mellom Italias myndigheter, kirker og frivillige organisasjoner for å ta imot de mest sårbare flykningene, som et eksempel på kreativ deltakelse i «flykningskrisen». Bispemøtet avslutter brevet med å påpeke den verdensvide kirkes diakonale oppdrag og kirkens ønske om å styrke felleskapet som et barmhjertig samfunn (Bispemøtet, 2016).

4.3.3 Nærlesning av teksten

Den retoriske situasjon og det påtrengende problemet. Det påtrengende problemet i Bispemøtets melding er i hovedsak regjeringens returpraksis av mindreårige flyktninger. Bispemøtet ser et behov for endring i politikken og ønsker en slags amnesti fra returere gjennom julen. I teksten blir det uttrykt stor bekymring for de mindreårige flykningenes psykiske og fysiske helse på grunn av den konstante frykten for å bli returnert til landet de har flyktet fra. Samtidig peker Bispemøtet på et annet påtrengende problem: den pågående flyktningkrisen og hvor mange flyktninger Norge gir asyl.

Det retoriske publikum. Det retoriske publikumet blir allerede utpekt av teksten i adressefeltet, Statsminister Erna Solberg. Det er Statsministeren meldingen blir sendt til og Bispemøtet forsøker å overbevise henne om å skape endring. Samtidig kan dette kun være symbolsk, det er i realiteten flere retoriske publikummer for teksten. Justis- og beredskapsdepartementet har ansvaret for regjeringens innvandring- og flyktningpolitikk, i perioden denne meldingen ble skrevet foregikk det et ministerbytte i departementet fra Anders Anundsen til Per-Willy Amundsen.

De retoriske vilkårene. Tekstens retoriske vilkår, altså de mulighetene og begrensningene som finnes i situasjonen og teksten, deles inn i de retorisk ikke-fagtekniske bevismidlene og de

retorisk fagtekniske bevismidlene. De retorisk ikke-fagtekniske bevismidlene er det Bispemøtet ikke kan kontrollere, men må forholde seg til. For eksempel tiden av året de befinner seg i, her desember og jul. Dette bruker de som en mulighet da de begynner meldingen med å sette en adventstemning. De skriver «Det er advent, en tid for å tenne lys i mørket» (Bispemøtet, 2016). Samtidig er det lover, regler og konvensjoner Bispemøtet må forholde seg til når de skriver denne meldingen. De bruker også dette til sin fordel da de påpeker at mange av de nye lovene, instruksene og praksisene er forhastet og politisk målbevisst. Her kan det virke som de uthever returpraksisen som et inhumant politisk spill uten medfølelse eller omsorg for individer.

Etos. De retorisk fagtekniske bevismidlene, altså etos, patos, logos og aptum, kan det virke som om Bispemøtet har kontroll over. Bispemøtet kommer allerede med mye troverdighet og etos i kraft av deres embete og rolle i samfunnet og kirken. I selve teksten finner man etosargumentene gjennom referansene til Advokatforeningen, ansatte på mottak, barneombudet og UDI. Etos kommer spesielt tydelig frem i teksten når det skrives at Bispemøtet ikke er alene om å bekymre seg for enslige mindreårige flyktninger. Bispemøtet setter i tillegg seg selv inn i en større kontekst og gir seg selv mer etos ved å skrive «Som kirke er vi en del av et verdensvidt felleskap[...]» (Bispemøtet, 2016). Her viser Bispemøtet at de ikke står alene i kampen for flyktningers rettferdighet og at de er del av en av verdens største religioner, dermed bygger de i tillegg til etos på deres størrelse.

Patosargumenter. Det kan virke som at teksten i stor grad bygger på patosargumenter for å skape interesse hos publikummet. Det skapes mange bilder gjennom de ulike patosgrepene teksten bruker. Det begynner allerede i overskriften hvor teksten viser til Norge som en velferdsnasjon og viser til norske verdier, men teksten bryter med de verdiene når den skriver at velferdsnasjonen Norge er et paradoks. Her skriver Bispemøtet at ved å portrettere seg selv om en velferdsnasjon er Norge selvmotsigende på grunn av den flyktningpolitikken de driver. Som land kan det virke som om Norge har mye stolthet i å være en freds- og velferdsnasjon, og at Bispemøtet setter spørsmålsteget ved en så grunnleggende verdi i samfunnet er et kraftfullt patosargument. På slutten av teksten bygges det videre på dette når de skriver «[...] det er et paradoks at det er så lite husrom i et av verdens fremste velferdssamfunn. Nestekjærlighet begrenses ikke til nasjonalstaten, men er grenseoverskridende» (Bispemøtet, 2016). Ved å påpeke dette setter Bispemøtet spørsmålsteget ved en av nasjonens grunnleggende verdier, å

være et velferdssamfunn. Ved å beskrive det som et paradoks tvinges det retoriske publikummet til å tenke igjennom hva slags samfunn de ønsker å være en del av.

Et annet patosargument som er tydelig i teksten er fokuset på jul og advent. Det er en tid hvor man ser ekstra mye omsorg i samfunnet, det er mye god mat, gaver, varme hjem og hygge, det står derimot i sterk kontrast til hvordan flyktninger har det på samme tid. Bispemøtet tydeliggjør denne kontrasten ved å skrive «Det er advent, en tid for å tenne lys i mørket» (Bispemøtet, 2016). Kontrasten mellom det gode, lyset, varmen mot det onde, mørket og kalde blir åpningen i brevet til statsministeren. Videre refererer teksten til adventslysene og hvordan det andre lyset tennes for blant annet mennesker på flukt. Når Bispemøtet ber om pause fra returpraksisen kaller de det «juleamnesti», dette er et spennende patosgrep og tydeliggjør for publikummet kontrasten de tidligere har malt av den varme, omsorgsfulle og hyggelige julen i forhold til den rystende returpraksisen, som Bispemøtet kaller det.

Logosargumenter. Tekstens logosargumenter kommer frem gjennom referansen til blant annet advokatforeningen hvor de skriver «Advokatforeningen har påpekt at loven brytes i iveren etter å nå politiske mål» (Bispemøtet, 2016). Her refererer Bispemøtet til noen andre med mye etos for å overbevise publikums fornuftige sans. Samtidig kan vi se at Bispemøtet som tekstens retoriker vet hva de snakker om og kan saken. De bruker saklige argumenter bygd på fakta som de presenterer på en saklig måte. De begrunner sine krav på meldinger og observasjoner fra andre etosinnehavere og viser til den politiske utviklingen som har foregått de siste årene. Ved å fokusere på paradokset ved returpraksisen kan det tyde på at teksten forsøker å bruke logosargumenter for å overbevise publikum og spille på deres fornuft. Teksten påstår at Norges returpraksis er inhuman, psykisk belastende og politisk motivert. Det slutes derfor slutninger om at returpraksisen ikke tenker på individene, men på de politiske partiers egne politiske mål.

Bispemøtet bruker nesten utelukkende et sekulært språk, de eneste unntakene er en referanse til advent i innledningen «Det er advent, en tid for å tenne lys i mørket» og siste setning i brevet som beskriver noe av kirkens oppdrag «Som kirke er vi del av et verdensvidt felleskap med særlig blick for fattige, sårede og sårbare medmennesker, og vi vil gjerne bidra til å styrke vårt større felleskap som et humant samfunn» (Bispemøtet, 2016). Begge disse «religiøse» referansene er derimot lite religiøst ladet og, som resten av meldingen, har de et sekulært preg. Det kan virke som om dette er intensjonen til Bispemøtet for å, gjennom logosargumenter,

appellere til publikummets fornuft og overbevise dem på deres «språk». Siden det retoriske publikummet er et sekulært eller offentlig publikum, vil det være gunstig for tekstens retor å oversette brevet til et allment språk.

Aptum. For at Bispemøtets melding skal virke overtalende for det retoriske publikumet må det være passelig, altså det må ha aptum. Det ytre aptum til teksten, altså at det er et passende forhold mellom teksten og retoren og tema, publikum og situasjonen, er passende fordi det er passende at et kirkelig organ tar opp temaer som omhandler menneskers verdighet, her flyktninger. I tillegg er det passende forhold mellom tema, flyktningkrisen, politikere som publikum og utgivelse rett før jul fordi kravet handler blant annet om jul. Retorikken Bispemøtet bruker er anstendig og sømmelig, samt ivaretar Bispemøtets troverdighet.

Tekstens indre aptum er formålstjenlig ved at teksten har passende forhold mellom tekstens ulike elementer. For eksempel er saken det skrives om og måten Bispemøtet har valgt å uttrykke seg svært passelig når det retoriske publikummet er politikere. Et offentlig brev, som teksten kan ses som, er en ryddig og passelig kommunikasjonsform for å nå politikere. Samtidig reflekterer innholdet selv saken og argumentasjonen passer for innholdet. Alt tyder på at teksten har både indre- og ytre aptum.

Kairos. Det tyder på at Bispemøtet har en fornemmelse for kairos, altså at de vet når den rette tiden for å ytre seg er. Adventstiden skapte en mulighet for Bispemøtet å uttale seg og at de tok den muligheten viser at de behersker kairos. Samtidig, at de klarer å benytte de mulighetene som ligger i situasjonen, for eksempel å spille på adventslysenes betydning, er et bevis for Bispemøtets fornemmelse av kairos.

4.4 Kirkemøtet, 2018: Vis gjestfrihet!

4.4.1 Bakgrunn

Etter påsken i 2018 kommer Kirkemøtet med en uttalelse om flyktnings situasjonen kalt «vis gjestfrihet!». Uttalelsen blir enstemmig vedtatt (Kirkerådet, 2018, s.301). Det vil si at det er et samlet Kirkemøtet som stiller seg bak denne uttalelsen. Som øverste styringsorgan i DNK har Kirkemøtet sin uttalelse mye tyngde når det blir levert til myndighetene, spesielt med tanke på at de i teorien skal representere alle medlemmer av DNK, som i 2015 var nesten 3,8 millioner mennesker (SSB, u.å.).

En uttalelse er en tekst som, i likhet med en resolusjon, er vedtatt på grunn av konsensus eller votering i en organisasjon eller lignende og skal ha som hensikt å synliggjøre organisasjonens offisielle mening i en sak (Lundbo, 2020). Uttalelser er et virkemiddel ulike organisasjoner eller grupper bruker for å få oppmerksomhet rundt et tema. Dette er en argumenterende tekst med hensikt om å blant annet være problemløsende, sette fokus på årsaker og konsekvenser, samt skape endring (Grepstad, 1997, 115). Teksten kan også ses på som en mobiliserende tekst, fordi innholdet i stor grad oppfordrer til holdningsendringer hos enkeltpersoner. Hvis man skal sette uttalelsen inn i Aristoteles sine retoriske sjangertyper er det nærliggende å klassifisere denne teksten som en politisk tale eller deliberativ retorikk (Jørgensen & Villadsen, 2009, s.100-101).

4.4.2 Hovedinnhold

Teksten begynner med å male bildet av Jesus som en flyktning. Kirkemøtet skriver: «Jesus var en flyktning. Han er fremmed, sulten, tørst og på flukt. I vår tid. I vår verden» (Kirkerådet, 2018, s.301). Videre fremlegger de statistikk om verdens flyktnings situasjon hvor 12000 barn er døde på grunn av krigen i Syria og 22 millioner barn av 65 millioner mennesker er flyktinger i verden på dette tidspunktet.

Kirkemøtet mener at det er en økende fremmedfrykt i Europa, som setter stopper for flykningsrutene til flyktingene. De konstaterer at Norge ikke har opplevd en flyktingkrise fordi de ikke tok imot mer enn 3000 foregående år.

Kirkemøtet viser til Europeiske menigheters engasjement, nestekjærlighet og beskyttelse. Samtidig trekker de frem Kirkens Nødhjelp som en viktig bidragsyter i det humanitære nødhjelpsarbeidet og LVF sitt arbeid for flyktninger, hvor DNK er med. De skriver videre: «Den [kirken] skal være en protestbevegelse mot urett» (Kirkerådet, 2018, s.301).

Avslutningsvis oppfordres folk og menigheter til å vise gjestfrihet, mot og engasjement i både i den offentlige diskursen og lokalsamfunnet. Kirkemøtet oppfordrer i tillegg statsministeren til å være modig, gjestfri og endre flyktningpolitikken slik at den blir anstendig. De avslutter med et utdrag fra bibelen: «Det dere gjør mot en av disse mine minste gjør dere mot meg» (Kirkerådet, 2018, s.301).

4.4.3 Nærlesning av teksten

Den retoriske situasjon og det påtrengende problemet. Det påtrengende problemet i Kirkemøtets uttalelse er befolkningens manglende gjestfrihet, omsorg for og imøtekommenhet av flyktninger, samt den økende fremmedfrykten og distanseringen. Teksten forsøker å formidle at alle må ta ansvar for mennesker i nød og heve stemmene for de som er svakest. Det tyder på at målet for uttalelsen er å overbevise publikummet om å bli et varmere og mer åpent samfunn for de som kommer som flyktninger.

Det retoriske publikum. Det retoriske publikummet til Kirkemøtets uttalelse blir allerede beskrevet i uttalelsens siste del: folk, menigheter og statsministeren. Det avhenger av hva som er det egentlige påtrengende problem, de som kan løse problemet blir det retoriske publikummet. Om problemet er individers holdning til flyktninger så er publikummet alle individer som har mulighet til å endre innstillingen. Men om det egentlige problemet er flyktning- og asylpolitikken som uttalelsen så vidt nevner i oppfordringen til statsministeren, er det retoriske publikummet regjering og justis- og beredskapsdepartementet. Uavhengig av hvem det retoriske publikummet er, må Kirkemøtet bli enige med dem om de faktiske forholdene og skape en interesse og lydhørhet overfor det.

De retoriske vilkårene og etos. De retoriske vilkårene i teksten kommer frem gjennom de fagtekniske og de ikke fagtekniske bevismidlene. De retorisk fagtekniske bevismidlene i teksten, altså etos, patos, logos og aptum, er spesielt tydelige. Kirkemøtets etos, altså

troverdighet, fra før av er stor som DNKs øverste demokratisk valgte styringsorgan. Samtidig representerer de nesten 3,8 millioner nordmenn, gjennom medlemskap. I 2018 hadde DNK akkurat gått fra å være statskirke til å være folkekirke, dermed har de ikke noen administrative eller juridiske koblinger til staten og kan kanskje derfor uttale seg mer fritt. Tekstens etosargumenter kommer til uttrykk gjennom statistikk og faktabaserte argumenter. Det kan derimot virke negativt for tekstens etos at det ikke skrives noe om hvor de har hentet statistikken og faktaene fra. Det kan derfor være vanskelig å vite om det de skriver, for eksempel om den økte fremmedfrykten i Europa er basert på en faktisk målbar utvikling eller om det er basert på deres egne oppfatninger og opplevelser.

Patosargumenter. Teksten bruker kanskje mest patosargumentasjon for å overtale det retoriske publikummet. Blant annet bruker de et beskrivende språk ved å bruke ord og uttrykk som: grusomme scener, høyeste tallet siden andre verdenskrig, Europa lammes. Samtidig setter de stort fokus på at det er barn som dør og barn som er på flukt, dette er smart patosargumentasjon for å vekke følelser hos publikum. Teksten beskriver også Jesus med mye patos: «Jesus var en flyktning. Han er fremmed, sulten, tørst og på flukt. I vår tid. I vår verden» (Kirkemøtet, 2018). På denne måten portretterer Kirkemøtet Jesus som en av dagens flykninger og linker dette opp med bibelutdraget på uttalelsens slutt: «Det dere gjør mot en av disse mine minste gjør dere mot meg» (Kirkemøtet, 2018). Spesielt for det kristne publikummet vil det skjulte spørsmålet «ville dere behandlet Jesus på denne måten?» være et tungt bærende patosargument. Teksten bruker mange ord på å menneskeliggjøre og beskrive hvem flykningene er, de er redde og slitne, barn, de er fra Syria, Sør-Sudan, Jemen, DR Kongo, Afghanistan osv. og de kommer til bla. Italia, Libanon, Uganda, og Hellas. De lider og blir stoppet flere ganger på flukten. Alle disse beskrivelsene påvirker publikum slik at de ikke distanserer seg fra menneskene det er snakk om. Ved å bruke ulike patosargumenter for å menneskeliggjøre flykningene, får publikum et mer realistisk bilde av hvem de er og har kanskje lettere for å utvikle empati og nestekjærlighet for dem.

Et patosgrep som kommer tydelig frem i uttalelsen er det kristne språket. Dette kan ha overbevisende kraft på spesielt det andre retoriske publikummet, menighetene og kristne. Selve overskriften i seg selv er ikke nødvendigvis kristen preget, men med kunnskap om hvem avsender er kan overskriften «vis gjestfrihet!» fort bli tolket inn i et kristent perspektiv, for eksempel historien om Jesu fødsel. Samtidig er det derimot helt tydelig kristent språkbruk i

første setning som omhandler Jesus «Jesus var en flyktning. Han er fremmed, sulten, tørst og på flukt. I vår tid. I vår verden» (Kirkerådet, 2018, s.301). Dette viser publikummet at det er en relasjon mellom deres tro og flyktningssituasjonen i dagens samfunn, dermed drar retor med seg publikummet inn i argumentasjonen og viser dem hvorfor dette problemet er av interesse for dem. I resten av uttalelsen er kristendommen en rød tråd gjennom teksten. Det er kristne tiltak for flyktninger som fremheves og oppfordringene begrunnes i kirkens identitet og oppdrag. Samtidig blir hele uttalelsen avsluttet med en henvisning til bibelen, som er en sterk avslutning med tanke på patosargumentasjon, i hvert fall for det kristne publikummet.

Logosargumenter. De sentrale påstandene i teksten er at det er at det er en økende distansering og fremmedfrykt i Europa som setter en stopper for gjestfriheten og omsorgen for flyktninger. For å overbevise ved hjelp av fornuft, bruker Kirkemøtet logosargumenter. Det er ikke så mange av disse i uttalelsen, men bruken av logos kan ses gjennom tallene de presenterer i begynnelsen av uttalelsen: at det er 12 000 barn som har dødd på grunn av krigen i Syria og 65 millioner flyktninger, derav 22 millioner barn. Et annet logosargument i teksten kan vi se i setningen «Flyktningkrisen er ikke i Norge. Vi tok imot ca.3000 kvoteflyktninger i fjor» (Kirkerådet, 2018, s.301). Dette viser hvor omfattende den reelle flyktningkrisen er, når Norge og media kan oppleve kun 3000 flyktninger som en «krise». I to av avsnittene er det et nesten utelukkende allment språk, utenom en kort setning om påsken, teksten viser til fakta uten å bruke bibelske eller religiøse referanser. Dette kan være et logosargument fra Kirkemøtets side for å overbevise det sekulære publikummet og vise at deres argumentasjon er bygd på allmenne sannheter, ikke bare bibelsk begrunnede argumenter.

Aptum. At teksten blir presentert rundt påsketider er ikke i utgangspunktet overaskende eller upassende. Det er som regel en del oppmerksomhet på veldedige temaer rundt helligdager. Så at teksten kommer i påsken er passende, altså har teksten en fornemmelse av aptum. Samtidig er tema «gjestfrihet» et passende tema for en kirke å ta opp, samtidig som flyktningspørsmål er et tema kirken har engasjert seg i over lengre tid. Ved at Kirkemøtet som retor utgir denne teksten som en uttalelse, samt at uttalelsens ulike bestanddeler er harmonisk sammensatt, viser at teksten har indre aptum. Det kan vi blant annet se ved at saken, flyktningspørsmål, passer overens med, innholdet, som også snakker om flyktningspørsmål. Tekstens ytre aptum kommer til syne gjennom tekstens sømmelighet og at den er formålstjenlig. Dette kan vi se på måten

saken passer retoren, som igjen passer uttrykksmåten og omstendighetene, som i tillegg passer publikum. At alle disse faktorene passer overens, er et tegn på ytre aptum.

Kairos. Det er helt avgjørende at Kirkemøtet utgir denne uttalelsen til den rette tiden, altså at de har en fornemmelse av kairos. Gjennom en fornemmelse av kairos kan retor benytte de mulighetene en situasjon bringer med seg. At Kirkemøtet gir ut denne uttalelsen i påsken kan tyde på at de har sett mulighetene rundt påskehistorien sitt budskap eller evt. at de har sett en motsetning til «påskekosen». Samtidig viser de til situasjonen som utspilte seg i Syria, mens nordmennene «feiret påske og nyter vårsola» (Kirkerådet, 2018, s.301). At Kirkemøtet griper den muligheten viser at de har fornemmelse av kairos.

4.5 Sammenstilling og oppsummering av den retoriske analysen

Det påtrengende problemet i alle de fire tekstene er flyktningssituasjonen. Så det er med det som bakteppe aktørene har skrevet tekstene. Alle tekstene har et mål om å endre noe politisk eller strukturelt ved flyktningssituasjonen og derfor har alle politikere som sitt retoriske publikum. Samtidig har alle tekstene, foruten Bispemøtets brev, et kristent retorisk publikum i tillegg som de forsøker å mobilisere til holdningsendringer og handlinger for flyktnings beste.

De retoriske vilkårene i tekstene er derimot mer forskjellig. Gjennomgående er aktørenes språkbruk og tydelig skille mellom det spesifikke kristne språket og det allmenne språket. De ikke-fagtekniske bevismidlene setter et skille mellom tekstene fra DNK og et norsk perspektiv og teksten fra paven, med et større EU-perspektiv. Samtidig har tekstene fra DNK andre teologiske, tradisjonelle og verdibaserte normer å skrive i enn pavens tale. Både fordi de skriver fra ulike kirkesamfunn, men også fordi de skriver fra ulike kulturer. De fagtekniske bevismidlene viser også et skille mellom DKK og DNK. Alle tekstene viser til mye etos, beherskelse av aptum og fornemmelse av kairos. Ingen av tekstene fra DNK har referert til kildene sine på samme måte som DKK, derfor er kanskje DNK mer avhengig å ha troverdighet og etos fra før av, slik at de kan overbevise publikumet sitt. Det som derimot skiller dem, er hvor mye vekt de legger på enten patos- eller logosargumentasjon. Pavens tekst appellerer i større grad til logos og kommer med flere håndfaste krav og argumenter som forsøker å appellere til publikums fornuft. Det kan i tillegg virke som om paven er litt mer politisk i sine argumenter enn Kirkemøtet og Bispemøtet. Pavens patosargumentasjon hviler i stor grad på

bibelvers. Tekstene fra DNK bruker derimot mye mer patosargumentasjon og prøver i større grad å appellere til publikum og leserens følelser. Gjennomgående kan man se DNKs patosargumentasjon gjennom argumentasjon som bygger på grunnleggende verdier i kristendommen eller samfunnet og gjennom måten de bruker et beskrivende språk og lager narrativer og bilder i teksten.

Det kan tyde på at det er en forskjell mellom DNK og DKK når de uttaler seg i det offentlige rom, ut ifra de tekstene jeg har analysert. Den største forskjellen er i midlertidig argumentasjonstypen deres og hvordan de bruker de retoriske virkemidlene for å overbevise sitt retoriske publikum. Språklig er de relativt like ved at de har klare skiller mellom når de snakker til sitt kristne publikum med et spesifikt kristent språk og når de snakker til sitt sekulære publikum med et sekulært språk. Det kan etter den retoriske analysen virke som at DNK i større grad ønsker å overbevise gjennom patos og DKK ønsker å overbevise gjennom logos.

5 Språklig analyse

Et sentralt funn i den retoriske analysen var at språk er viktig i sammenheng med hvordan kirkene kommuniserer med sitt retoriske publikum. Flere steder i teksten kunne man se et tydelig skille mellom et spesifikt kristent språk og et såkalt allment språk. Det kom spesielt til syne gjennom tekstenes patosargumentasjon og hvordan de henvendte seg til det retoriske publikummet. Jeg velger derfor å fokusere på språket videre det i dette kapittelet. Først vil jeg operasjonalisere de ulike teoriperspektivene og samle de under tre fellesbetegnelser. Deretter gjør jeg rede for hvilke elementer av de tre tilnærmingene som kommer til uttrykk i tekstene.

Utgangspunktet for den språklige analysen er de teoretiske perspektivene jeg beskrev i teorikapittelet (jf. 3.3 og 3.4). De offentlig teologiske modellene er den allmennspråklige modellen, den spesifikt kristenspråklige modellen og den tospråklige modellen. Den allmennspråklige argumenterer for et språk uten kristne referanser, mens den kristenspråklige argumenterer for at man kan bruke kristne referanser. Den tospråklige modellen argumenterer derimot for at kristne aktører kan bruke kristne referanser, men de må bli forklart og oversatt til et allment språk. De politisk filosofiske posisjonene er den eksklusivistiske-, den inklusivistiske- og oversettelsesposisjonen. Den eksklusivistiske posisjonen følger Rawls sin modell og mener at kristne aktører i det offentlige rom ikke bør bruke argumentasjon basert på en spesifikk kristen forståelse. Den inklusivistiske posisjonen mener derimot at kristne aktører må få bruke et spesifikt kristent språk når de argumenterer i det offentlige rommet for å ikke miste deler av budskapet. Oversettelsesposisjonen argumenterer for at kristne aktører oversetter sitt kristne budskap for å gjøre seg allment forstått. Altså at de kan bruke kristne referanser, men aktørene må forklare meningen bak referansene på et allment språk.

Når vi nå skal operasjonalisere de teoretiske perspektivene om religiøse aktørers språk i det offentlige rom, kombinerer jeg perspektivene fra politisk filosofi og perspektivene fra offentlig teologi. Selv om modellene og posisjonene fra offentlig teologi og politisk filosofi har ulike teologiske eller filosofiske bakgrunner, har de likevel flere fellestrekk. Jeg har derfor valgt å kombinere de modellene og posisjonene jeg mener har det samme målet for argumentene sine om kristne aktørers språk i det offentlige rom. Altså om kristne aktører skal bruke et spesifikt kristent språk, ett allment språk eller en slags oversettelse og tospråklighet. Dermed kan man få tre teologisk-filosofiske tilnærminger til kristne aktørers språk i det offentlig rom. Den første

tilnærmingen er en kombinasjon av den allmennspråklige modellen og den eksklusivistiske posisjonen. Denne tilnærmingen har jeg kalt den allmenne tilnærmingen. Som en kombinasjon vil denne tilnærmingen argumentere for at kristne aktører i det offentlige rommet skal bruke et allment språk og gjøre seg allment forstått. Den andre kombinasjonen er mellom den spesifikt kristenspråklige modellen og den inklusivistiske posisjonen, den har jeg valgt å kalle den spesifikt kristne tilnærmingen. I denne tilnærmingen argumenterer de for at kristne aktører skal kunne bruke et spesifikt kristent språk i det offentlige rommet. Den tredje og siste tilnærmingen har jeg valgt å kalle oversettelsestilnærmingen. Det er en kombinasjon mellom teoriene til Bedford-Strohm og Habermas, altså den tospråklige modellen og oversettelsesposisjonen. De argumenterer for at kristne aktører skal kunne bruke kristne referanser så lenge de oversetter dem slik at de bli allment tilgjengelige.

Det vil være situasjoner der noen av de ulike posisjonene vil overlappe og det kan være vanskelig å skille språket. For eksempel med ord som «håp» som brukes både i spesifikke kristne situasjoner og er teologisk ladet, samt i såkalte allmenne situasjoner hvor håpsbegrepet brukes som en allmenn tilgjengelig verdi. Samtidig er det viktig å påpeke at kombinasjonen av de ulike posisjonene og modellene til de «nye» tilnærmingene er mine tilnærminger. Jeg kombinerer dem fordi jeg mener de har flere likhetstrekk og det vil gjøre den språklige analysen mer oversiktlig. Navnene jeg har gitt posisjonene er også mine. De nye tilnærmingene som kommer frem etter kombinasjonen vil være forenklet og det er viktig å vite at de allerede foreliggende posisjonene og modellene er mer komplekse.

I dette kapitlet skriver jeg alle sitater med innrykk for å tydeliggjøre sitatenes rolle i analysen som empiri.

5.1 Den allmenne tilnærmingen

Den første tilnærmingen er en kombinasjon av den offentlig teologiske allmennspråklige modellen og den politisk filosofiske eksklusivistiske posisjonen. Dette gir en posisjon som mener at religiøse aktører skal bruke et såkalt allment språk i offentligheten som bygger på allmenne verdier og sannheter.

I de fire tekstene som har blitt analysert i kapittel fire, finner man flest argumenter som svarer til den allmenne tilnærmingen om religiøse aktørers språk i det offentlige rom. Det vil si at det er gjennomgående for alle aktørene å bygge sine argumenter på allment tilgjengelige verdier og et allment, sekulært språk. Argumentene skal innenfor den allmenne tilnærmingen være rimelige og rasjonelle. Vi finner flere eksempler på allmenne argumenter i tekstene. For eksempel skriver Pave Frans:

The International Convention on the Rights of the Child provides a universal legal basis for the protection of underage migrants. They must be spared any form of detention related to migratory status, and must be guaranteed regular access to primary and secondary education. (Pave Frans, 2018)

Her kan man se at paven argumenterer for blant annet mindreårige asylsøkeres tilgang til grunnskole. Han argumenterer ved å bruke FNs konvensjon om barnets rettigheter (barnekonvensjonen), som er en allmenn akseptert konvensjon og bygger på rimelighet og allmenne «sannheter». På denne måten brukes det sekulære allmenne språket for å overtale publikum.

Et annet eksempel på allmenn argumentasjon og bruk av FN som etos og kilde, kan vi se i Kirkemøtets resolusjon:

FNs høykommissær for flykninger har gjentatte ganger sterkt anmodet Norge om å ta sin del av det internasjonale ansvaret ved å ta imot flere syriske flyktninger og øke den humanitære nødhjelpen. Kirkemøtet ber norske myndigheter vise lederskap i tråd med krisens ekstraordinære brutalitet og omfang. (Kirkemøtet, 2015)

Her argumenterer Kirkemøtet for at Norge skal ta imot flere flyktninger og refererer til UNHCR som en allmenn god tatt og rimelig kilde. Ved å bygge sin argumentasjon på FN, slik som paven og Kirkemøtet gjør her, viser man det sekulære publikummet at kirkesamfunnene ikke står alene i sine oppfordringer, men har støtte fra en «allmenn» global organisasjon.

Også i Bispemøtets brev ser vi spor av det jeg har kalt den allmenne tilnærmingen. De tar i bruk og refererer til allmenne tilgjengelige kilder når de argumenterer mot returpraksisen av enslige mindreårige asylsøkere:

Advokatforeningen har påpekt at loven brytes i iveren etter å nå politiske mål. Ansatte på mottak forteller at redselen for tvangsretur, selvskading og rømning har fått nytt

omfang. Barneombudet og UDI advarer dessuten mot den nye praksisen at enslige mindreårige ikke får mulighet til å bosettes, men må bli værende i mottak over lang tid. (Bispemøtet, 2016)

I dette sitatet fra Bispemøtets åpne brev klarer de på tre setninger å referere til fire anerkjente aktører i samfunnet og bygger både etos og argumentasjonen sin på deres uttalelser. Klippet ut fra teksten kan man ikke nødvendigvis tolke dette som et eksplisitt kristent budskap eller argumentasjon.

5.2 Den spesifikt kristne tilnærmingen.

Den andre tilnærmingen, den spesifikt kristne tilnærmingen, er en kombinasjon av den spesifikke kristenspråklige modellen og den inklusivistiske posisjonen. Denne tilnærmingen argumenterer for at kristne aktører bør bruke et spesifikt kristent språk, som knytter an til eksplisitte religiøse metaforer, narrativer og praksiser.

I tekstene kan vi se noen eksempler på argumentasjon som svarer til den spesifikt kristne tilnærmingen, altså argumenter som bruker et eksplisitt kristent språk. I pavens tale kan man se at det brukes flere bibelvers som argumentasjon eller bakgrunn for argumentasjonen, for eksempel bruket et av Guds bud fra 3.mosebok:

Innflytteren som bor hos dere, skal være som en av deres egne landsmenn. Du skal elske ham som deg selv. For dere har selv vært innflyttere i Egypt. Jeg er Herren deres Gud. (3.mos. 19,34)

Ved å bruke bibelvers for å bygge opp under argumentasjonen om å ta vare på flyktninger, bruker paven et spesifikt kristent språk og legger bibelen som grunnlag for hvorfor publikum skal gjøre det.

Et annet eksempel på argumentasjon som svarer til den spesifikt kristne tilnærmingen finner man i siste avsnitt av Kirkemøtes resolusjon fra 2015:

Kirken skal stå opp for menneskers liv og verdighet, lindre nød og aldri tie om utrett. Den oppstandene Kristus gir oss håp om at livskraftene er de sterkeste og vil vinne fram. (Kirkemøtet, 2015)

Dette avsnittet skiller seg ut fra resten av resolusjonen, som nesten utelukkende bruker et allment språk. Det siste avsnittet har «håp» som overskrift og det kan se ut som om avsnittet er skrevet og lagt inn på slutten kun for å ha et kristent element med i teksten.

I Bispemøtets brev til Statsminister, Erna Solberg, er det spesielt en setning som skiller seg ut ved å bruke et spesifikt kristent og etablert uttrykk:

«Nestekjærlighet begrenses ikke til nasjonalstaten, men er grenseoverskridende»
(Bispemøtet, 2016).

Nestekjærlighet er et kristent begrep som i seg selv har lange tradisjoner, dyp betydning og verdi. Det bygger på en av kjerneverdiene i kristendommen og ved at Bispemøtet bruker det i sin argumentasjon bruker de ikke bare et eksplisitt kristent språk, men de viser også til en lang tradisjon for å vise omsorg med menneskene rundt seg. Dette gir Bispemøtet større troverdighet og etos, samtidig som det viser det retoriske publikummet hvilken tradisjon Bispemøtet kommer fra.

Kirkemøtets uttalelse fra 2018 bruker også «nestekjærlighet» i sin argumentasjon:

«Mange menigheter i Europa og Norge har de siste årene vist nestekjærlighet og skapt trygge møteplasser for mennesker på flukt» (Kirkerådet, 2018, s.301).

I tillegg bruker de «håp» igjen, slik som i resolusjonen fra 2015. Av de fire tekstene kommer den religiøse posisjonen tydeligst til uttrykk i denne uttalelsen. Både gjennom spesifikke kristne uttrykk som «nestekjærlighet» og gjennom såkalte allmenne uttrykk som i tillegg kan tolkes inn i en kristen kontekst, som for eksempel «håp» og «gjestfrihet». Begrepene kan være kristne begreper som har stor betydning for kristne, men de er ikke eksplisitt kristne begreper. Samtidig bruker Kirkemøtet flere bibelreferanser, for eksempel gjennom setningen «Det dere gjør mot en av disse mine minste gjør dere mot meg, sa Jesus til oss» (Kirkerådet, 2018, s.301).

5.3 Oversettelsestilnærmingen.

Den siste tilnærmingen er en kombinasjon av oversettelsesposisjonen og den tospråklige modellen. Den bygger på Bedford-Strohm og Habermas sine teorier om en slags oversettelses og tospråklighet. Jeg har valgt å kalle denne tilnærmingen oversettelsestilnærmingen. Denne tilnærmingen argumenterer for at kristne aktører kan bruke et spesifikt kristent språk, men det

må oversettes slik at det blir allment forstått. Det vil si at aktørene kan bruke kristne metaforer, så lenge en forklarer dem med et såkalt allment språk.

Selv om utsagn som svarer til de andre tilnærmingene kommer tydeligere frem i tekstene, kan man se antydninger til argumentasjon som gjenspeiler oversettelsestilnærmingen i noen av tekstene. For eksempel når Bispemøtet skriver:

Som kirke er vi del av et verdensvidt felleskap med særlig blick for fattige, sårede og sårbare medmennesker, og vi vil gjerne bidra til å styrke vårt større felleskap som et humant samfunn. (Bispemøtet, 2016)

Her kan man tolke det som at teksten forsøker å redegjøre for kirkens diakonale oppdrag ved hjelp av mer sekulære ord og på den måten forklare hvorfor kirken skal uttale seg om dette tema.

Et annet eksempel på et forsøk på å forklare kirkens rolle med mer sekulære ord kan man se i Kirkemøtets uttalelse fra 2018

«Kirken er en håpsbevegelse. Den skal være en protestbevegelse mot urett» (Kirkerådet, 2018, s.301).

Her er det ikke noen eksplisitte kristne ord eller begreper, men de snakker likevel om noe helt sentralt for kirken og diakonien. Selv om «håp» for mange kristne vil være et sentralt ord i deres tro og teologi, brukes det såpass mye i det såkalte allmenne språket at det ikke uten videre er et eksplisitt kristent ord. Men for noen vil håp være så sentralt at de vil omtale det som eksplisitt kristent.

En sentral verdi i kristendommen er menneskers ukrenkelige verdi og likeverd. Paven skriver flere steder om flyktningers verdighet i sin tale. Det kan forstås som et forsøk på å inkludere kristne verdier i teksten, uten at det blir formidlet som eksplisitt kristent. Det svarer derfor til oversettelsestilnærmingen. Han skriver for eksempel:

For the sake of the fundamental dignity of every human person, we must strive to find alternative solutions [...]. (Pave Frans, 2018, s.2)

Og

[...] to defend the rights and dignity of migrants and refugees, independent of their legal status. (Pave Frans, 2018, s.2)

Med en forforståelse av likeverd og verdighet som en grunnleggende verdi i kristendommen, kan pavens fokus på verdighet forstås som et forsøk på å implementere kristne verdier i teksten.

Ved å bruke et allment språk for å forklare en kristen verdi svarer argumentasjonen på oversettelsestilnærmingens ideale.

6 Diskusjon

I dette kapitlet ser jeg nærmere på om kirkenes språk møter de ulike tilnærmingenes ideale og forventinger. Med det mener jeg, er for eksempel de utsagnene som ønsker å være allment tilgjengelige, i realiteten allment tilgjengelige og forstått? og klarer man i for eksempel oversettelsestilnærmingen å gjøre kristne referanser allment tilgjengelig? Samtidig diskuterer jeg om språket de bruker fungerer med den retoriske situasjonen og det publikummet de ønsker å overbevise.

Jeg tar ikke stilling til de ulike tilnærmingene eller diskusjonen om kirkenes språk. Jeg forutsetter at alle de tre tilnærmingene har relevante innspill. Det jeg i dette kapitlet vil diskutere er hvorvidt, og på hvilken måte de utvalgte tekstene innløser de idealene og de normative forventningene som ligger i de tre tilnærmingene. Jeg diskuterer altså ikke hvilke av de tre tilnærmingene jeg anser for å være mest rimelige, men jeg diskuterer hvor vellykkede tekstene er, utfra de tre tilnærmingene. Dette betyr at jeg diskuterer og vurderer de fire tekstene med utgangspunkt i normative perspektiver som tekstene selv ikke nødvendigvis gir uttrykk for, men som står sentralt innenfor både offentlig teologi og politisk filosofi.

Når vi nå har sett at de fire tekstene i stor grad bruker et allment språk i argumentasjonen, vil jeg i denne diskusjonsdelen spørre fire diskusjonsspørsmål: Fungerer språket de bruker i møte med det retoriske publikummet? Gjør tekstene seg allment forstått ved å bruke et såkalt allment språk? Bør de kristne aktørene i større grad benytte seg av et eksplisitt kristent språk? Bør kristne aktører argumentere med et språk som svarer til oversettelsestilnærmingen? Det første spørsmålet forholder seg i hovedsak til den retoriske analysen, mens de tre siste forholder seg til den språklige delen av den retoriske analysen og den språklige analysen.

6.1 Fungerer språket de bruker i møte med det retoriske publikummet?

Som vi kan se i den retoriske analysen har de fire tekstene politikere som sitt primære retoriske publikum. Det er altså denne gruppen de ønsker å overtale med sin politiske retorikk. For å overtale det retoriske publikummet er aktørene avhengige av at de er lydhøre og villige til å høre på aktørene. Det er flere forhold som avgjør hvor lydhøre publikum er: graden av interesse,

mulighet for å konfrontere og endre problemet, risiko for lytteren, forpliktelser og forventninger til lytteren, kunnskap og fortrolighet i situasjonen, krav om umiddelbar handling og de retoriske vilkårene (Kjeldsen, 2016, s.85-86).

Publikums grad av interesse er påvirket av hvorvidt de faktiske forholdene eksisterer eller vil skje. Tekstene skriver om den da aktuelle flyktningsituasjonen, altså de faktiske forholdene. Det er pågående og eksisterende forhold som i stor grad allerede påvirker det retoriske publikums samfunn. Graden av interesse kan derimot minske om de ikke selv merker flyktningsituasjonen. For eksempel kan politikere i Norge sitte med god avstand fra de faktiske forholdene og i Norge var det ikke en såkalt «krise». Når de dermed bestemmer returpraksisen eller hvor mange flykninger de skal gi asyl, vil deres interessegrad være mindre enn den ville vært om de for eksempel befant seg på Lampedusa. Altså, mest sannsynlig vil det retoriske publikummet, politikere, ha mindre interesse for det påtrengende problemet fordi de har det på avstand. Det kan derimot hende at politikernes interesse fremdeles er betydelig fordi de kanskje har besøkt flyktingleirer, asylmottak eller ankomststeder og derfor følt på det påtrengende problemet nærmere enn det i realiteten er. Samtidig kan man gjennom sosiale medier, nyheter på nett og andre nettsider komme tett på flyktingene og deres situasjon. Kanskje kan politikernes interesse øke på grunn av inntrykk de får fra mediene.

I blant annet Kirkemøtets uttalelse fra 2018, *vis gjestfrihet!*, kommer teksten med en del tall og fakta i begynnelsen av teksten:

12 000 barn er døde i krigen, 22 millioner barn er på flukt fra krig og konflikt rundt om i verden. De er fra Syria, Jemen, Sør-Sudan, DR Kongo, Afghanistan og mange andre steder. 65 millioner er på flukt i vår verden i dag. Det er det høyeste tallet siden andre verdenskrig. Mennesker flykter fra krig, forfølgelse, fattigdom og klimakatastrofer. (Kirkerådet, 2018, s.301)

Man ser her at Kirkemøtet setter fokus på barn og hva som skjer med barn som er flykninger. Å snakke om barn som dør og lider er et sterkt patos-argument for det retoriske publikummet og kan påvirke deres lydhørhet. Ved å sette fokuset på barn vil det oppleves som at situasjonen krever umiddelbare handlinger. Samtidig er det retorisk ikke-fagtekniske bevismidler som er utenfor retor og det retoriske publikums kontroll, i dette tilfellet vil for eksempel EUs flyktningspolitikk i stor grad påvirke situasjonen og gi det retoriske publikummet mindre

muligheter til å endre problemet. Dette kan igjen føre til at publikum blir mindre lydhøre fordi de ikke opplever eller ser noen umiddelbare handlingsalternativer innenfor deres kontroll.

Det retoriske publikums muligheter for å endre problemet er en faktor for hvor lydhøre de er. Vil en politiker oppleve at det retor formidler er gjennomførbart for han eller henne, er det større sannsynlighet for lydhørhet. For eksempel vil det være gjennomførbart for regjeringen å gi asylsøkere «juleamnesti» og de vil kanskje være mer lydhøre for Bispemøtes uttalelse. Når Bispemøtet her bruker et språk som gjenspeiler den allmenne tilnærmingen, vil det retoriske publikummet kanskje i større grad forstå hva som er motivasjonen bak Bispemøtets engasjement. Blant annet kan avsnittet som peker på andre instansers erfaringer være med på å gjøre det retoriske publikummet mer lydhøre.

Advokatforeningen har påpekt at loven brytes i iveren etter å nå politiske mål. Ansatte på mottak forteller at redselen for tvangsretur, selvskading og rømning har fått nytt omfang. Barneombudet og UDI advarer dessuten mot den nye praksisen at enslige mindreårige ikke får mulighet til å bosettes, men må bli værende i mottak over lang tid. (Bispemøtet, 2016)

Avsnittet kan gjøre det retoriske publikummet mer lydhøre gjennom å gi uttalelsen mer etos. Samtidig er det en uttalelse som bygger på logosargumentasjon, i tillegg til å gi det retoriske publikummet mer kunnskap om situasjonen.

Når det retoriske publikummet er politikere kan man ikke nødvendigvis vite om de kjenner til spesifikke kristne ord, metaforer eller begreper. Man bør derfor anta at de er et sekulært publikum. Det samme gjelder generelt det offentlig rommet, man har ikke kunnskap om mottakerens forhåndskunnskaper og siden man er i et religion- og livssynsnøytralt rom, bør man tenke at publikummet er det samme og tiltale dem deretter. Det kan tyde på at de fire tekstene henvender seg til politikere med et allment språk, som i så fall vil være passende til det retoriske publikummet de prøver å nå. Men det kan hende deres retoriske publikum ville respondert bedre på et spesifikt kristent språk. Det kan være vanskelig for retor å vite mottakerens livssyn på forhånd om det eventuelt er ett nytt retorisk publikum han eller hun henvender seg til. Man kan spørre seg om retor forsøker, på de stedene det brukes et eksplisitt kristent språk, å overbevise de i det retoriske publikummet som har et kristent livssyn. For eksempel ved pavens bruk av bibelvers eller Kirkemøtets beskrivelse av Jesus som flyktning.

Eventuelt kan det virke som om det er en tydelig grense mellom hvilket retorisk publikum retor henvender seg til.

Et annet spørsmål man kan stille seg er om språket de bruker er med på å utvide aktørens politiske overbevisningsevne. Altså om aktørene med bruk av et allment språk har mer etos og overbevisningskraft, enn de ville hatt om de tok i bruk et spesifikt kristent språk eller oversatte sine spesifikt kristne metaforer og begreper. På den ene siden kan det være gunstig for aktøren å gå inn i en diskusjon med samme språk som de andre i diskursen. Dermed stiller de ulike aktørene likt i diskursen, samtidig som de kan forstå hverandre. På den andre siden mister de kristne aktørene noe av sin etos eller tyngde om de velger å ikke uttrykke sin kristne identitet. Hva er den eventuelle motivasjonen eller grunnlaget for at de uttaler seg og hva skiller de fra de andre i diskursen om de ikke viser til sine kristne verdier? Det gir de kristne aktørene en særegenhet og kanskje de på en positiv måte stikker seg ut fra resten av uttalelsene når publikum vet at de snakker ut ifra en kristen tro og etikk. Det er også de som tenker at kristne ikke har en særegen etikk og derfor kan ikke uttale seg på grunnlag av denne. De ville vært uenige i at det gir kirkene en særegenhet.

6.2 Gjør tekstene seg allment forstått ved å bruke et såkalt allment språk?

Idealet innenfor den allmenne tilnærmingen er at alle i det offentlige rommet skal forstå det som legges frem. De som tar del i det offentlige ordskifte skal altså ha like forutsetninger for å forstå de argumenter som brukes. Nå skal vi se nærmere på om tekstene svarer til det allmenne idealet om å gjøre seg allment forstått.

Man kan se at de fleste av argumentene i tekstene er skrevet med et såkalt allment språk, mens begrunnelsen og motivasjonen for uttalelsen er formidlet med et spesifikt kristent språk. Det er derfor et tydelig skille mellom når det brukes et spesifikt kristent språk og når det brukes et allment språk. Ved å opprettholde dette skillet er det en mulighet for at ikke alle forstår hva som sies og argumenters for. Det kan flere ganger virke som om det spesifikt kristne legges til tilfeldig i teksten, for eksempel i siste avsnitt av Kirkemøtes resolusjon (jf. 4.2.3). Kanskje er dette for å tydeliggjøre aktørens kristne grunnlag. Bakgrunnen for hvorfor kirkene engasjerer

seg og hvorfor de argumenterer som de gjør blir formidlet med et eksplisitt kristent språk, men argumentene blir formidlet med et såkalt allment språk. På grunn av dette kan det kanskje være vanskelig for et allment retorisk publikum å forstå resonnementet for argumentasjonen. Det retoriske publikummet forstår at det argumenteres for en mer human flyktningpolitikk, men har ikke nødvendigvis forforståelsen for å forstå hvorfor de gjør det og aktørenes motivasjon for å engasjere seg i tema. For eksempel skriver paven i hans tale:

Every stranger who knocks at our door is an opportunity for an encounter with Jesus Christ, who identifies with the welcomed and rejected stranger of every age (Matthew 25:35-43). The Lord entrusts to the church's motherly love every person forced to leave their homeland in search of a better future. (Pave Frans, 2018)

Han skriver dette på begynnelsen av talen som bakgrunn for tema og for å kanskje vise hvorfor dette er viktig for kirken. For et retorisk publikum som ikke deler den kristne troen vil derimot et møte med Jesus og kirkens betroelse ikke nødvendigvis være sterke argumenter for å gjøre en endring. Så når paven senere skriver at man må ta imot og beskytte flyktninger, så kan bakgrunnen og motivasjonen for hvorfor han mener man må det, være uforståelig for det retoriske publikum og dermed blir hele argumentasjonen svak.

Det kan virke som at tekstenes bruk av et såkalt allment språk ikke når idealet for den allmenne tilnærmingen fordi de ikke alltid har både bakgrunnen og motivasjonen og argumentasjonen på samme språk. Altså at bakgrunnen og motivasjonen for argumentasjonen er på et eksplisitt kristent språk, mens selve argumentasjonen er på et såkalt allment språk. I Bispemøtets brev virker det ikke som de i så stor grad fokuserer på bibelsk begrunnet argumentasjon, men at de derimot viser til erfaringer fra lokalsamfunn, menigheter og ansatte på mottak som motivasjon og bakgrunnen for argumentasjonen. I tillegg argumenteres det med et såkalt allment språk som kan forstås av alle i det retoriske publikummet.

Kirkemøtets resolusjon fra 2015 har også en allmenn tilgjengelig bakgrunn for argumentasjonen og viser til statistikk og tallfakta. Samtidig henviser de til allment tilgjengelige verditunge ord som for eksempel «dugnad» i sin argumentasjon. Der Kirkemøtet kanskje svikter den allmenne tilnærmingens ideal er i siste setning: «Den oppstandne Kristus gir oss håp om at livskraftene er de sterkeste og vil vinne fram» (Kirkemøtet, 2015). Det kan virke som om det er skrevet som en ekstra motivasjon til det retoriske publikummet. Et slikt spesifikt

kristent språk kan være vanskelig å forstå for noen som ikke har den forkunnskapen som trengs for å tolke det. Samtidig bryter denne setningen med resten av teksten og det kan virke som om den er skrevet av noen andre og lagt til på slutten for å vise at det er et kristent kirkesamfunn som har skrevet resolusjonen. Utenom denne setningen kan det virke som om det er kun Bispemøtets brev og Kirkemøtets resolusjon som når opp til idealet som den allmenne tilnærmingen setter.

6.3 Bør de kristne aktørene i større grad benytte seg av et eksplisitt kristent språk?

I tekstene kan man se at det brukes lite spesifikt kristent språk. Når det brukes et spesifikt kristent språk, er dette språket flere ganger adskilt fra den allment tilgjengelige argumentasjonen. Et argument for å beholde det kristne aspektet ved argumentasjonen er at kirkenes offentlige bidrag og politiske fantasi kan bli innskrenket om de ikke får bruke det spesifikt kristne språket (jf. 3.3.2 og 3.4.1). De to kirkesamfunnene stammer fra tradisjoner som i utgangspunktet har et spesifikt kristent språk med metaforer, bibelreferanser og tradisjoner som «morsmål». Det kristne har mest sannsynlig fremdeles en del etos med seg inn i det offentlige rom og det setter kirkene i en særegen posisjon når de går inn i debatten. Det kan derimot være et hinder for deres politiske overtalelsesevne om det retoriske publikummet de prøver å nå, ikke forstår argumentasjonen eller kan sette seg inn i resonnementet.

Samtidig vil kirkenes spesifikke kristne språk utvide deres patosargumentasjon og kanskje gi argumentasjonen mer tyngde. Om de skal bruke et språk preget av kristne verdier, metaforer og begreper bør de derimot la det gjennomsyre tekstene ytterligere enn de har gjort i disse utvalgte tekstene. For eksempel skriver Kirkemøtet i 2018 kun en setning om Jesus som flyktning i deres uttalelse. Kirkemøtet kunne godt skrevet mer om dette, for å vise at det er en reel grunn til hvorfor kirken skal uttale seg om nettopp flyktninger. Kanskje kunne de skrevet mer om hvordan Jesus sin flyktningstatus har påvirket kirken for å gi dem mer etos inn i diskusjonen og samtidig vise at de bringer med seg kristne verdier. Ved å skrive mer om motivasjonen bak engasjementet kan aktørene hjelpe det retoriske publikummet til å forstå resonnementet for argumentasjonen. Samtidig kan det å tydeliggjøre deres kristne bakgrunn og hvorfor flykningsspørsmål er et tema som opptar dem, legitimere kirkenes deltakende part i diskursen.

6.4 Bør kristne aktører argumentere med et språk som svarer til oversettelsestilhørigheten?

I tekstene er det lite av argumentasjonen som svarer til oversettelsestilhørigheten. Det virker som om det er et klart skille mellom tekstenes spesifikt kristne språk og deres såkalte allmenne språk. Det kan se ut som at tekstene og kirkesamfunnene selv ikke aktivt går inn for å oversette og noen steder, for eksempel i Kirkemøtes resolusjon fra 2015, kan det virke som at det kristne kun blir heftet på som et forsøk på å vise aktørens kristne identitet. Ved å ha et tydelig skille mellom språkene risikerer kirkesamfunnene å miste deler av budskapet deres. De ulike språkene står derfor hver for seg, uten at det blir formidlet at kirkesamfunnene har flere språk og dimensjoner. Når bakgrunnen for engasjementet blir formidlet på et språk og selve argumentasjonen på et annet, klarer ikke nødvendigvis kirkeene å bringe begge perspektivene inn i det offentlige rommet. Samtidig som de ikke klarer å samle publikumene til ett retorisk publikum, men må skifte mellom dem.

Habermas argumenterer for at religiøse aktører skal lære seg å oversette sitt religiøse budskap slik at det blir allment tilgjengelig. Han mener at religion er såpass viktig for identitetsutvikling, sosialisering og meningskapning at det må være representert i det offentlige rom. Med det mener han ikke at de da nødvendigvis må bruke et spesifikt kristent språk, men at de må kunne gjøre budskapet sitt og bakgrunnen for det, allment forstått (jf. 3.4.3). For eksempel kunne Bispemøtet i sin uttalelse skrevet om hvordan menneskeverd er en viktig verdi i kristendommen og som representanter for DNK ønsker de å sette søkelyset på returpraksisen av unge asylsøkere, som de mener krenker menneskeverdet. Ikke bare ville dette vært en god oversettelse, men det vil også være med på å legitimere kirkens rolle i flyktningdiskursen.

Der hvor Rawls ville argumentert mot religiøse aktørers referanser til spesifikke religiøse doktriner eller det transendente og det spesifikke kristne språket, mener Habermas at kristne aktører må få lik tilgang til det offentlige rom. Han sier at ved å ekskludere det spesifikke religiøse eller kristne språket fra det offentlige rom, vil man samtidig begrense disse aktørenes kontekstualisering og tolkning av ulike saker. Habermas mener dermed ikke at kristne aktører utelukkende skal bruke et spesifikt kristent språk, men at de må få ha med seg det religiøse inn i diskursen. Samtidig som de gjør det religiøse allment forståelig ved å oversette det (jf. 3.4.2 og 3.4.3). Bedford-Strohm mener at de etiske vurderingene som er basert på bibelsk materiale

er relevant for alle. Samtidig sier han, i likhet med Habermas, at for at man skal kunne bruke dem i det offentlige rommet må de oversettes slik at de blir allment forstått. Han snakker om en tospråklighet hos de kristne aktørene som åpner opp for at de får engasjert alle mottakerne og blir allment forstått i det offentlige rom (jf. 3.3.3).

Som øverste representanter for både DNK og DKK kan tekstenes forfattere og retorer med fordel oversette de kristne begrunnelsene for argumentasjonen deres for å skape mindre forvirring for de som ikke har forkunnskapene som trengs for å tolke for eksempel bibelvers. Paven kunne for eksempel brukt de bibelversene han allerede bruker, men han må i tillegg forklare hva disse betyr for kristne med et allment språk. Det kan derimot hende at aktørene mister deler av budskapet ved å oversette, altså at noe av hovedpoenget blir borte i oversettelsesprosessen. Det kan være noen kristne metaforer som er vanskelige å oversette til et allment språk, men samtidig er mange av samfunnets verdier og etikk bygd på kristne verdier og etikk gjennom å ha vært et kristent land. Ved å oversette budskapet sitt kan DNK og DKK hjelpe publikum til å forstå resonnetet.

7 Konkluderende refleksjoner

Jeg vil nå komme med noen konkluderende refleksjoner over oppgaven som helhet. Jeg begynner med å svare på det problemstillingen spesifikt spør etter: «Hva kjennetegner Den norske kirkes og Den katolske kirkes politiske retorikk og språkbruk i møte med flyktningsspørsmål?» Deretter kommer jeg med noen generelle refleksjoner rundt det som kom frem i diskusjonskapittelet.

De tydeligste kjennetegnene ved DNKs og DKKs politiske retorikk i møte med flyktningsspørsmål er deres patos- og logosargumentasjon, fornemmelse av kairos og aptum. Det kjennetegnet som er mest synlig, er kirkenes patos- og logosargumentasjon. Som man kan se i den retoriske analysen bruker DKK flere logosargumenter og DNK flere patosargumenter. Det blir tydelig at DKK forsøker å overbevise gjennom bruk av fornuft, mens DNK i større grad fokuserer på argumenter som appellerer til følelsene. Disse funnene er derimot ikke helt entydige. DKK bruker flere patosargumenter gjennom for eksempel bibelreferanser, og DNK bruker flere logosargumenter gjennom blant annet statistikk og referanser til andre aktører. Samtidig ser man at tekstene fra DNK bruker et mindre formelt språk i argumentasjonen sin

enn det DKK gjør. Dette kan kanskje ha en sammenheng med kirkenes politiske mandat og kontekst (jf. 1.5).

Aptum, altså tekstenes høvelighet, er viktig og ivaretatt i kirkenes politiske retorikk fordi forholdet mellom det påtrengende problemet, valg av retorisk publikum og de fagtekniske bevismidlene i tekstene er godt balansert og passelig overfor hverandre. Samtidig som kirkene tar hensyn til deres egen identitet og hva slags uttalelser og metoder som er passelige i sammenheng med deres verdier og tradisjoner. Alle tekstene viser fornemmelse av kairos fordi de snakker inn i en bestemt sammenheng. DKKs tekst er utgitt på den katolske verdensdagen for flyktninger og migranter, Bispemøtets tekst er utgitt som et svar på den akutte situasjonen de befant seg i, Kirkemøtets første tekst er gitt ut det året den såkalte «flyktningkrisen» fant sted og den andre teksten er gitt ut som reaksjon på Europas voksende fremmedfrykt. Alle tekstene har derfor en anledning og en sammenheng, det viser god fornemmelse av kairos.

De tydeligste kjennetegnene ved DNKs og DKKs språkbruk i møte med flyktningsspørsmål er tekstenes todelte språkbruk og skille mellom begrunnelsen og argumentasjonen. Det er altså svært lite forsøk på å oversette og forklare spesifikke kristne metaforer, anekdoter eller referanser. Det som derimot kommer tydelig frem i teksten er dens todelte språk. Begrunnelsen for kirkens engasjement og argumentasjon blir skrevet i et spesifikt kristent språk, og selve argumentasjonen blir oftere skrevet med et såkalt allment språk.

Det kan tyde på at tekstene ikke tar det retoriske publikummet på alvor da de argumenterer med et allment språk og begrunner det med et spesifikt kristent språk. Det kan virke som at de spesifikke kristne begrunnelsene noen steder kun er satt på teksten for å vise at tekstenes retorer stammer fra en kristen kontekst. Samtidig er det ikke nødvendigvis slik at det retoriske publikummet må deles inn i et kristent og et sekulært publikum ut ifra hvilket språk retor bruker og hvilken kontekst de stammer fra. Når for eksempel paven henvender seg til europeiske politikere i det offentlige rom, kan det godt hende at de som publikum er både sekulære i kraft av sine stillinger og kristne gjennom sin personlige tro. Derfor er det vanskelig å si noe om publikums for forståelse og retors bevissthet rundt språkbruk. Det spesifikke kristne språket er ikke nødvendigvis ett lukket språk for det sekulære publikum. De kan ha god nok forkunnskap for å tolke det spesifikt kristne, uten å selv være kristne. Det er derfor viktig at retor ikke undervurderer mottakerne av budskapet deres. Samtidig kan det kristne publikummet mangle

den forkunnskapen og fortolkningsevnen retor forutsetter. Språkbruken er likevel delt og det kommer tydelig frem når retor henvender seg til såkalte kristne eller sekulære mottakere. Oversettelsestilnærmingen vil hjelpe mottakerne å tolke budskapet inn i deres kontekst. For eksempel når kirkene refererer til bibeltekster, om de da er klare med en forklaring på et allment språk vil det hjelpe publikum å forstå budskapet. Samtidig vil argumentasjon som svarer til oversettelsestilnærmingens ideale, samle publikummet og kanskje skape en «vi»-følelse.

Det har kommet frem gjennom analysene og drøftingen at det er et behov for å samle det retoriske publikummet. Jeg mener at aktørene kan gjøre dette ved å benytte seg av argumentasjon og språk som svarer til oversettelsestilnærmingen. Det vil da være større sjanse for et samlet publikum som har grunnlag for å forstå både bakgrunnen og argumentasjonen til aktørenes engasjement for flyktningsspørsmål. For noen med lite kunnskap til kirkene, er det ikke nødvendigvis selvsagt at de skal uttale seg om flyktningsspørsmål. Det er derfor viktig at kirkene legitimerer sin deltakelse i diskursen på et språk som er allment tilgjengelig. Ved å oversette det spesifikke kristne åpner man opp for at det blir en større forståelse for kirkens engasjement, samtidig som det vil legitimere kirkens argumentasjon og gir dem mer etos. I tillegg vil man nå et større publikum og utvide kirkenes politiske forestillingsevne ved å ikke legge skjul på resonnetet for argumentasjonen og engasjementet.

8 Oppsummering

Problemstillingen i denne oppgaven er «Hva kjennetegner Den norske kirkes og den katolske kirkes politiske retorikk og språkbruk i møte med flyktningsspørsmål?» For å svare på problemstillingen har jeg analysert fire tekster fra DKK og DNK både retorisk og språklig. For å så drøfte tekstene i lys av teoretiske perspektiver fra offentlig teologi og politisk filosofi.

I den retoriske analysen ble tekstene analysert med utgangspunkt i begreper fra retorikken. Jeg har analysert retorikken til DNK og DKK slik den nedfeller seg i noen utvalgte tekster. I sammenstillingen kom det frem at det er enkelte forskjeller mellom DNK og DKK, blant annet de retoriske vilkårene og argumentasjonsmetodene deres. Samtidig kan det virke som at DKK er mer politiske i kravene sine og tilbyr flere konkrete løsninger på det påtrengende problemet.

I den språklige analysen forsøkte jeg å plassere de ulike tekstene under ulike offentlig teologiske og politisk filosofiske tilnærminger. Jeg valgte å kalle kombinasjonen av de ulike perspektivene for: Den allmenne tilnærmingen, den spesifikt kristne tilnærmingen og oversettelsestilnærmingen. Disse tilnærmingene er basert på de ulike perspektivene på religiøse aktørers språkbruk i det offentlige rom, som jeg skriver om i teorikapittelet (jf. 3.3 og 3.4). I den språklige analysen kom det frem at man kan finne spor av alle tilnærmingene i tekstene, men den mest fremtredende virket å være den allmenne tilnærmingen.

I diskusjonskapittelet drøftet jeg analysefunnene med utgangspunkt i fire diskusjonsspørsmål: Fungerer språket de bruker i møte med det retoriske publikummet? Gjør tekstene seg allment forstått ved å bruke et såkalt allment språk? Bør de kristne aktørene i større grad benytte seg av et eksplisitt kristent språk? Bør kristne aktører argumentere med et språk som svarer til oversettelsestilnærmingen? Hovedfunnet i denne delen er det todelte språkets begrensinger for tekstens helhet og det retoriske publikumets oppfattelse av budskapet. Slik tekstene er lagt frem nå, med todelt språkbruk, virker det som man ikke klarer å formidle hele resonnementet for engasjementet og argumentasjonen til det allmenne retoriske publikummet.

I de konkluderende refleksjonene svarte jeg på problemstillingen ved å redegjøre for kjennetegnene for DNKs og DKKs politiske retorikk og språkbruk i møte med flyktningsspørsmål. Hovedfunnene ved retorikken er aktørenes bruk av patos- og logosargumentasjon, aptum og fornemmelse av kairos. Tekstenes språkbruk viser at aktørene i

liten grad bruker et språk som svarer til oversettelsestilnærmingen, men i større grad har et språkbruk som gjenspeiler den allmenne tilnærmingen og den spesifikke kristne tilnærmingen. Aktørenes språkbruk er likevel delt. Aktørene begrunner argumentene og motivasjonen deres i stor grad ved bruk av et spesifikt kristent språk og argumenterer oftest ved bruk av et allment språk.

9 Litteratur

- Angell, O. H. (2009). Diakoni som røyst?: Diakonien i velferdsstaten. I K. Jordheim, K. Korslien & K. Johannessen (Red.) *Diakoni: En kritisk lesebok*. (s. 215–230). Trondheim: Tapir akademisk forlag.
- Anker, T. (2020). *Analyse i praksis: en håndbok for masterstudenter*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Bedford-Strohm, H. (2008). *Poverty and Public Theology: Advocacy of the Church in Pluralistic Society*. Leiden: Koninklijke Brill NV.
- Bedford-Strohm, H. (2012). *Public Theology and Political Ethics*. Leiden: Koninklijke Brill NV.
- Bispemøtet. (2016, 14. desember). Paradoxet i velferdsnasjonen Norge. Hentet fra: https://kirken.no/globalassets/kirken.no/aktuelt/filer-2016/paradokset_i_velferdsnasjonen_norge_des_2016.pdf
- Bratberg, Ø. (2017). *Tekstanalyse for samfunnsvitere*. (2. utg.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Brodersen, R., Bråten, F., Reiersgaard, A., Slethei, K., & Ågotnes, K. (2007). *Tekstens autoritet: Tekstanalyse og skriving i akademia*. Oslo: Universitetsforl.
- Churches' Commission for Migrants in Europe. (2016). Mapping migration, mapping churches' responses in Europe. Hentet fra: https://ccme.eu/wp-content/uploads/2018/12/2016-01-08-Mapping_Migration_2015_Online_lo-res_2_.pdf
- Den Katolske kirke. (2018). Pave Frans budskap til verdensdagen for flyktninger og innvandrere. Hentet fra: <https://www.katolsk.no/nyheter/2018/01/pave-frans-budskap-til-verdensdagen-for-flyktninger-og-innvandrere>
- Den Norske kirke. (2020). Plan for diakoni. Hentet fra: <https://ressursbanken.kirken.no/nb-NO/2020/plan-for-diakoni/>
- Det Norske bibelselskap. (2011). *Bibelen: Den hellige skrift: Det gamle og Det nye testamentet* (Bokmål utg.). Oslo: Bibelselskapet.
- Fagermoen, T. (2020). Beyond Bilingualism: Gustaf Wingren and the Public Voice of Diaconia. *Diaconia*, 11(1), 95–119. Hentet fra: <https://doi.org/10.13109/diac.2020.11.1.95>

- Flyktninghjelpen. (2020). Begreper. Hentet 10.03.2021 fra: <https://www.flyktninghjelpen.no/global/statistikk/begreper/>
- FN-sambandet. (2019). Flyktninger. Hentet 10.03.2021 fra: <https://www.fn.no/tema/flyktninger>
- Fretheim, K. (2015, 19. februar). Kirken skal ikke drive partipolitikk. Men når viktige politiske spørsmål står på dagsorden, kan ikke kirken være taus. *Aftenposten* Hentet 16.01.2021 fra: <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/kPJA/kirken-skal-ikke-drive-partipolitikk-men-naar-viktige-politiske-spoersm>
- Fretheim, K. (2016). *Interruption and imagination: Public theology in times of crisis*. Eugene, OR: Pickwick Publications.
- Fuglestad, A. M. B. (2018) *Miljøargumentasjon i kirkelige institusjoner: En retorisk analyse av Vatikanet og Det lutherske verdensforbunds miljøargumentasjon*. (Doktoravhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Grepstad, O. (1997). *Det litterære skattkammer- Sakprosaens teori og retorikk*. Oslo: Det norske samlaget.
- Grue, J. (2018). Talesjanger. Hentet 19.04.2020 fra: <https://snl.no/talesjanger>
- Hadland, A. B. (2001, 27.februar). Om sosiallærens fremvekst. Hentet fra: http://www.katolsk.no/praksis/sosiallaere/artikler/e_hadlan
- Heradstveit, D., & Bjørge, T. (1992). *Politisk kommunikasjon: Introduksjon til semiotikk og retorikk* (2. utg. ed.). Oslo: Tano.
- Jordheim, K. (2009). Plan for diakoni i Den norske kirke: en presentasjon. I K. I. Johannessen, K. Jordheim & K.K. Korslien (Red.) *Diakoni: en kritisk lesebok*. (s.13-28). Trondheim: Tapir akademisk forlag.
- Jørgensen, C. & Villadsen, L. (2009). Genre. I C. Jørgensen & L. Villadsen (Red.), *Retorik: teori og praksis* (s.99-112). Frederiksberg C: Samfundslitteratur.
- Kirkemøtet. (2015, 13.april). Styrk den humanitære innsatsen for syriske flyktninger. Hentet fra: <https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/aktuelt/kirkemotet-styrk-den-humanitare-innsatsen-for-syriske-flyktninger/>
- Kirkerådet. (2016). Protokoll Kirkemøtet 2015. Hentet fra: https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/kirkemotet/2015/saksdokumenter/protokoll_kirkemotet_2015.pdf

- Kirkerådet. (2018). Protokoll Kirkemøtet 2018. Hentet fra: https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/kirkemotet/2018/vedtak/protokollen_km_2018.pdf
- Kjelden, J. E. (2016). *Retorikk i vår tid: en innføring i moderne retorisk teori*. Oslo: Scandinavian academic press
- Lundbo, S. (2020). Resolusjon. Hentet 19.04.2020 fra: <https://snl.no/resolusjon>
- LVF. (2016). Kirken i det offentlige rom. (Norsk utg.) Hentet fra: https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/mellomkirkelig-rad/tema---mkr/fred-og-rettferdighet/lvf_kirken_i_det_offentlige_rom_2017.pdf
- McIntosh, E. (2008). Philosophers, politicians and archbishops: religious reasons in the public sphere. *International Journal of Public Theology*, 2(4), 465–483. Hentet fra: <https://doi.org/10.1163/156973208X335305>
- Mellomkirkelig råd. (2018). Studieopplegg: Kirken i det offentlige rom. Hentet fra: https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/mellomkirkelig-rad/tema---mkr/fred-og-rettferdighet/studieopplegg_kirken_offentlige_rom_2018.pdf
- Nissen, J. (2008). *Diakoni og menneskesyn*. Frederiksberg: Aros Forlag
- NUPI (u.å.) Migrasjon. Hentet 10.03.2021 fra: <https://www.nupi.no/Skole/Ordforklaringer/Migrasjon>
- NUPI. (2015, 13.september). Verdens flyktningkrise: årsaker, konsekvenser og mulige løsninger. Hentet fra: <https://www.nupi.no/Skole/HHD-Artikler/2015/Verdens-flyktningkrise-aarsaker-konsekvenser-og-mulige-loesninger>
- Pave Frans. (2017, 21.februar). Address of his holiness Pope Francis to participants in the international forum on «migration and peace». Hentet fra: https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2017/february/documents/papa-francesco_20170221_forum-migrazioni-pace.html
- Pave Frans. (2018, 14.januar). Message of his holiness pope Francis for the 104th world day of migrants and refugees 2018. Hentet fra: http://www.vatican.va/content/francesco/en/messages/migration/documents/papa-francesco_20170815_world-migrants-day-2018.html
- Sollund, S. (Programleder). (2015, 3. November). Godhetstyrani. *Dagsnytt 18* [TV-program]. Hentet fra: <https://tv.nrk.no/serie/dagsnytt-atten-tv/201511/NNFA56110315/avspiller>

- Språkrådet. (U.å.). Det offentlege rommet. Hentet fra: <https://www.sprakradet.no/svardatabase/sporsmal-og-svar/det-offentlege-rommet/>
- SSB. (u.å.). 06929: Den norske kirke. Medlemmer og tilhørige, kirkelige handlinger og gudstjenester, etter statistikkvariabel og år. Hentet fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/06929/tableViewLayout1/>
- Torielli, A. (2013). *Frans: Paven fra den nye verden*. (Norsk utg.). Oslo: St. Olav forlag.
- Tønnesen, A. (2011). Kirken og samfunnet. I S. Dietrich, T. S. Dokka & H. Hegstad (Red.) *Kirke nå: Den norske kirke som evangelisk-luthersk kirke*. (s.191-208). Trondheim: Tapir akademisk forlag.
- UDI. (2015). Tall og fakta 2015. Hentet fra: https://www.udi.no/globalassets/global/aarsrapporter_i/tall-og-fakta-2015.pdf
- Vatican news. (14.01.2018). *Pope Francis Holy Mass on World Day of Migrants and Refugees 2018-01-14* [Videoklipp]. Hentet fra: https://www.youtube.com/watch?v=tuy2ezANeEU&ab_channel=VaticanNews
- Veiden, P. & Burkeland, S. (1999). *Samfunnsvitenskapelig ordbok*. Oslo: Spartacus forlag AS